

P. Marco d' Aviano,

kněz řádu kapucínského,

strážný duch Vídně a Rakouska za tísň turecké

— roku 1683. —

Sepsal

FRANTIŠEK JANOVSKÝ.

V Brně, 1894.

Tiskem a nákladem papežské knihtiskárny benediktinů rajhradských v Brně.

Cena

30 kr.

P. Marco d'Aviano,

kněz řádu kapucínského,

strážný duch Vídně a Rakouska za tísně turecké

roku 1683.

Sepsal

FRANTIŠEK JANOVSKEÝ.

V Brně, 1894.

Tiskem a nákladem papežské knihtiskárny benediktinů rajhradských v Brně.

Jeho Milosti

Nejdůstojnějšímu Pánu, Panu

Msgru. Dru. Františku Zeibertovi,

královské kapituly brněnské prelátu a děkanu,

Jeho Svatosti Lva XIII. domácímú prelátovi, rytíři řádu

Františka Josefa, doktoru bohovědy,

atd. atd. atd.,

na důkaz nejhlubší úcty

věnuje

spisovatel.

Ú v o d.

aždoročně nám připomíná církev svatá slavností Jména Panny Marie přeslavné vítězství, jehož dobyla vojska křesťanská pomocí Rodičky Boží nad sverepým Turkem, dne 12. září r. 1683. u Vídně. Tato slavnost Marianská jest zajisté nejkrásnějším pomníkem, jenž jest postaven na památku tehdejší porážky odvěkých nepřátel křesťanstva, a vidno jest z toho, jak moudrou učitelkyní dějepisu jest naše drahá matka církev svatá.

Když se roku 1883. slavila dvěstěletá ročnice onoho přepamátného dne, bylo vzpomínáno všech slovutných mužů, kteří se tenkrát bojeúčastnili, a jména jejich oslavována; jeden z nich však nedoznal chvály, jaké zasloužil; on ovšem chvály a slávy světské ani za živa nehledal; byltě prostičkým, chudým řeholníkem. Muž ten sluje P. Marco d' Aviano a byl knězem řádu kapucínského provincie benátské.

Chápeme se péra, abychom vylíčili život tohoto přeslavného kněze, abychom ukázali zásluhy, jež si získal v tureckých válkách, abychom připomněli, kterak chudý mnich prospěl celé naší vlasti, ba celé Evropě. Ve Vídni ovšem jest jméno Markovo známější nežli u nás; onť tam ve chrámě kapucínském u oltáře Panny Marie Sedmibolestné odpočívá, a jako náhradou za opomenutí r. 1883. odhalena jest mu v den narozenin 17. listopadu r. 1891. pamětní deska ve zmíněném chrámě. Slavnost ta začala o šesté hodině večerní; chrám byl krásně ozdoben, všecek osvětlen a zbožným lidem naplněn; přišli mnozí církevní i světští hodnostáři, šlechta i učenci, zejména dvorní rada Onno Klopp,¹⁾ jenž svými

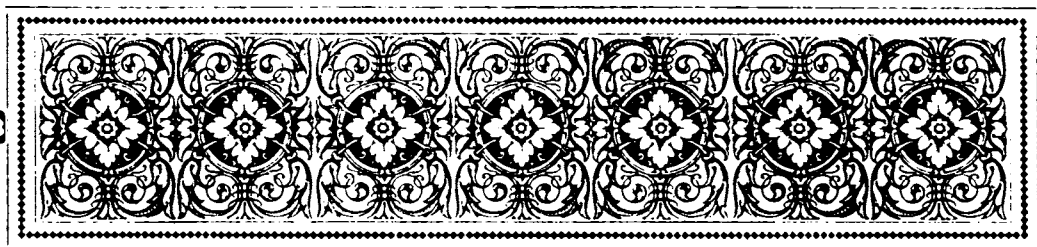
¹⁾ Onno Klopp narodil se 14. října r. 1822. v Leeru ve východní Frisii z bohatých lutheránských rodičů. Byl professorem na gymnasiu v Osnabrücku. Zabýval se studii historickými. Studuje všeliké prameny zpozoroval, že pověstný „zničitel Magdeburku“ Tilly byl mírným člověkem; studie o Bedřichu II. překvapily ho svými výsledky. Že ve svých „Dějínách východní Frisie“ spravedlivě

spisy „Das Jahr 1683 und der folgende grosse Türkenkrieg bis zum Frieden von Carlowitz 1699“ a „Correspondenz Kaiser Leopolds I. mit dem Capuzinerpater Marco d' Aviano“ památku Markovu oživil. Hosti pozvané uvítal Dr. Josef Porzer, dvorní advokát ve Vídni. Katolické akademické spolky „Austria“ a „Norica“ byly čestnou stráží u oltáře Panny Marie Sedmibolestné, u něhož, jak zmíněno, odpočívá P. Marco za pomníkem darovaným od císaře Leopolda I. Po slavnostním kázání, jež měl universitní docent Dr. Jindřich Svoboda, zpívána litanie loretánská, uděleno požehnání, načež se kněžstvo odebralo od hlavního oltáře k oltáři „Mater dolorosa“, — po jehož levé straně ve zdi jest zasazena pamětní deska, která nyní odhalena za zvuků varhan: „Zachovej nám Hospodine!“ Všecek lid zpíval nadšeně.

Na pamětní desce jest poprsí P. Marka z Aviana a nápis: „Strážnému duchu Vídne a Rakouska za tísně turecké 1683., P. Markovi d' Aviano, O. C. Narozen 17. listopadu 1631, zemřel 13. září 1699.“

Krásná věru byla to slavnost, krásně uctěna památka slovutného muže. Daleko však větší sláva ještě se mu chystá; máť býti prohlášen za blahoslaveného, jak si přeje ctihodný řád kapucínský. Apoštolská Stolica římská ustanovila už v té příčině duchovní soud ve Vídni, aby konal přípravné práce; hlavním soudcem jest apoštolský polní vikář Dr. Bielopotočský, přísedícími jsou prelát Dr. Krüekl, a professor Dr. Ricker; promotorem jest P. Ondřej Frühwirth a aktuérem c. k. dvorní kaplan Dr. Karel Weiss.

posuzoval katolíky, odepřeli mu protestanté veškeru podporu; proto odebral se do Hanoverska, kdež se ho všemožně ujal král Jiří V. Zde se věnoval úplně pracím vědeckým. Roku 1866. odešel se svým králem do vyhnanství do Penzingu u Vídne. Tu vyšel v druhém vydání spis o Bedřichu II., po té vydal Klopp 14 svazků díla „Pád domu Stuartovcův a následnictví domu hanoverského v Anglii“. Dějiny to Evropy ve století XVII. u XVIII. Již v letech padesátých poznával tento slavný učenec, že protestantismus jest bludem, pátral neunavně po pravdě, až konečně r. 1873. složil do rukou faráře penzingského vyznání katolické víry. Apoštolská Stolica byla by ho ráda měla v Římě, on však nechtěl Vídne opustiti. Nyní, ač už stařec sedmdesátiletý, pracuje pilně o druhém vydání „Tilly-ho“, kteréž dílo se vlastně nazývá: „Válka 30letá až do smrti Gustava Adolfa“. Ejhle, jak šlechetný to duch! Pravda jest mu nade všecko. Z děl Kloppových, jakož i z díla P. Martina Hinterlechnera vzata jest látka tohoto našeho pojednání.

I.

Mládí, studia, missionářská činnost Markova.

Pater Marek, syn šlechtice Marka Kristoforiho a manželky jeho Růženy Zanoni, narodil se dne 17. listopadu roku 1631. v městečku Avianě, jež leží v území benátském; na křtu svatém nazván jest Karel. Již v útlém mládí zářila dítěti z ušlechtilé tváří krása nevinné duše, známka to budoucí dokonalosti a svatosti. Jako květinka otvírá svůj kalíšek paprskům slunečním, tak se otvíralo srdce Karlovo spasitelným slovům a naukám drahé matky a dobrého otce; po příkladě Páně prospíval netoliko věkem, nýbrž i moudrostí a milostí před Bohem i před lidmi.

Na studie poslán nadaný hošík do Gorice do slavné koleje jezuitské. Zde vynikal výborným prospěchem ve všech předmětech a převzácnou křesťanskou ušlechtilostí mravů. Z té duše byl oddán nauce sv. Ignáce Lojolského: „Člověk jest stvořen od Boha pro Boha, aby Boha poznával. ctíl, miloval, jemu sloužil a tak věčně blaženým se stal; všecky ostatní bytosti na světě jsou stvořeny, aby člověku pomáhaly onoho účelu dosíci.“ Z té duše miloval svého božského Spasitele; roztoužil se umřítí pro Pána Krista smrtí mučnickou. A věru, maje teprve patnáct let, vydal se na cestu do Turecka, aby tam svou krev Spasiteli obětoval. Došel pobřežního města Capodistrie. Na břehu zadíval se na velebné moře; šumot vln zdál se mu mohutným hlasem obrovských

varhan, jež ve dne v noci hrají všemohoucímu Stvořiteli. A co tak hleděl a v duchu si přál, aby měl peruti orličí a zaletěl do země turecké, zaslechl libý zvuk zvonku kapucínského kláštera capodistrijského; probral se ze svého snění a zaměřil do kláštera. Otcové kapucíni přijali ho laskavě a ptali se, odkud že přichází a kam se ubírá. Karel vyznal a nezapřel: „Rád bych do Asie, do Turecka, abych tam umřel pro Krista jako mučeník.“ Řeholníci podivili se odvaze mladíkově, chválili jeho lásku k Bohu, avšak sráželi ho od toho předsevzetí. Poslechl. Provázen jsa hodným mužem vrátil se k rodičům. Byla tedy jeho cesta marna. Než nikoliv! Krátký pobyt v klášteře kapucínském v Capodistrii vzbudil v něm novou touhu, a to státi se kapucínem. Po dvou letech zažádal provinciála benátského, aby byl přijat do chudického řádu sv. Františka; že jevil povolání, jest skutečně přijat a poslán do Coreglia, kdež dne 21. listopadu r. 1648. začal svůj noviciát; tu nazván jest Marek.

Blažen, přeblažen byl náš novic; osvědčovalo se na něm slovo sv. Bernarda: „Řeholník žije čistěji a dokonaleji, neklesá tak často, a klesl-li, rychle se zdvihá, dostává se mu více milosti, požívá sladšího pokoje, blaženěji umírá a dostává vzácnější korunu nebeskou.“ Veliká byla horlivost Markova, pobožnost vroucná, poslušnost dokonalá; novicmistr P. Bernard z Pordenony vyznal zřejmě, že neměl lepšího novice nad Marka. Když uplynula doba noviciátu, dne 21. listopadu roku 1649. učinil jednoduché sliby, a jal se po té studovati filosofii a theologii; prospíval výborně v těchto vědách, zároveň však i ve všech možných ctnostech, tak že mu lektor P. Antonín jinak neříkal, než „můj dobrý Marku.“

Posvěcen byv na kněze, vyznamenával se P. Marco jako slavný kazatel slova Božího; poprvé kázal v postě roku 1665. ve Veroně ve chrámě sv. Michala, a to tak úchvatně, že posluchači hlasitě volali v kostele: „Milosrdenství, ó Bože!“ a po kázání provázeli P. Marka ve slavném processí do kláštera. Brzy stal se kvardiánem v Oderzu, a po třech letech v Belluně. Jsa představeným pokořoval se tak, že by byl své svěřence na rukou nosil. Když se blížily nové volby, prosil provinciála P. Augustina z Tisany, aby už nebyl kvardiánem zvolen, že chce zůstatí prostým konventuálem, by pak mohl snáze kázati. Ano,

kazatelem měl býti P. Marco, kazatelem podobným sv. Bernardovi, sv. Dominikovi; jako kdysi sv. Vincenc Ferrerský, jako Berthold z Řezna měl daleko široko hlásati sv. evandélium, měl polovici Evropy putovati a národům důtklivě do duše mluvit. Proto se chtěl důkladně připravit rozjímáním, umrtvováním, modlitbou, studiem. Prosbě jeho vyhověno; nebyl už zvolen kvardiánem, ale poslán jako konventuál do Padovy, kdež byl kdysi žil slavný apoštolský muž svatý Antonín. Zde strávil P. Marco několik let, až jest povolán, aby hlásal slovo Boží. Od té chvíle byl přehorlivým missionářem. Roku 1676. měl bohonaděná postní kázání v Altamuře ve království neapolském. Tehdy mohl už právem říci se svatým Pavlem: „Nežiju již já, ale živ jest ve mně Kristus;“ byloť zřejmo, že Kristus mluví ústy svého pokorného sluhy, že Kristus působí jím mnohé zázraky; jako o Pánu našem napsal sv. evandělita: „Pertransiit benefaciendo — Chodil dobře čině,“ tak možno též říci o P. Markovi, že kudy chodil, kde působil, všude dobře činil.

Téhož roku 1676. kázal o slavnostech Nanebevzetí a Narození Panny Marie v panenském klášteře sv. Prosdocima v Padově, a uzdravil zázračně sestru Vincenciu Franzesconi, jež byla třináct let nemocna. Pověst o tomto zázraku roznesla se po celém městě, nesmírné množství lidu shromáždilo se u kláštera kapucínského a prosili, by jim P. Marek požehnal, kterýmžto požehnáním zase mnozí uzdraveni. Po té jest P. Marco d' Aviano poslán do Benátek.

Také tam proslavil se kázáními a zázraky, tak že se lid téměř hrnul od rána do večera do kláštera kapucínského, a netoliko lid prostý, nýbrž i státní radové, učenci, advokáti, vyslanci, církevní hodnostáři, ba i papežský nuntius, jenom aby slyšeli kázání a dosáhli požehnání našeho chudičského kapucína.

Z Benátek odebral se Pater Marek do Verony; chtěl se dostat do tohoto města nepozorovaně a potajmu, lid však již dávno, dávno čekal na cestách a ulicích, aby spatřil divotvorného kazatele, aby dosáhl jeho požehnání; příchod Markův podobal se slavnému vjezdu Páně do Jerusáléma. Příštího dne podobaly se chodby kapucínského kláštera veronského pateru podloubí u rybníka bravného v Jerusálémě za času Krista Pána, kdež léhávalo

veliké množství neduživých, slepých, kulhavých, schnoucích, kteří všichni čekali na hnutí vody; neboť anděl Páně sestupoval jistým časem do rybníka, a hýbala se voda; kdo první po hnutí vody do rybníka sestoupil, býval uzdraven. A tak bylo i v klášteře veronském; veliké množství neduživých čekalo na chodbách, až se objeví P. Marco, až jim požehná; a vpravdě mnozí jsou uzdraveni, zejména dva synáčkové dvou hraběcích rodin.

Roku 1677. kázal P. Marco v Sermidě v území mantovském, roku 1678. zříme ho na březích jezera gardského obklopena nesmírnými zástupy posluchačů, jako kdysi božského Spasitele u jazera genezaretského; roku 1679. působil ve městě Castelfranco, po té v Roveredě. Přeslavná pověst o něm nesla se daleko široko i za hranicemi italskými, všude ho chtěli viděti, slyšeti, všude si přáli jeho požehnání, zejména však vévoda Karel Josef Leopold Lotrinský v Tirolsku a vévoda Maxmilian Filip v Bavorsku; oba prosili papeže Innocence XI., aby k nim P. Marka jako missionáře vypravil; prosba jejich vyslyšena.

Jakmile roku 1680. dokončil P. Marco d'Aviano svá postní kázání v Roveredě, bral se do Innomostí. Karel Lotrinský přijal ho s úctou a radostí nelíčenou. Každého dne ráno i večer kázal náš mnich; vévoda byl vždy přítomen; on vykonav též s mnohými jinými generalní zpověď u P. Marka, přijal s manželkou svou z rukou jeho Tělo Páně, a vyprovodil pak přehorlivého mnicha až na hranice bavorské.

Dne 13. dubna roku 1680. došel P. Marco Mnichova. Nelze vypsati, jak nadšeně a jak radostně uvítán jest zde chudý kapucín; byli by ho snad nedočkavostí umačkali, kdyby ho nebylo provázelo oddělení vévodovy tělesné stráže. Bůh i zde působil svým pokorným sluhou mnoho zázraků; v kapucínském klášteře mnichovském měli až do nedávna mnoho památek, jež tam tenkrát donesli lidé zázračně uzdravení. Měšťané i venkované chtějíce přijati požehnání Markovo, očišťovali napřed duši svou svátostí pokání a posilovali svatým přijímáním, jež nejraději přijímali z rukou Markových, jak zejména učinili vévoda Maxmilian Filip a manželka jeho, kníže biskup Freisingský a téměř všichni dvořenínové. Kdo mohl, ustříhl si i kousek roucha vě-

hlasného kapucína, tak že tam v Mnichově spotřeboval takto dva pláště. Tři neděle pobyl P. Marco v Mnichově, denně ráno i večer kázával; nejvíce působily při kázání jeho zjev a nadšenost, jež Bůh provázel milostí a zázraky; sto jedenáct zázračných uzdravení za ony tři neděle zaznamenáno jest po rozkaze vévodově do pamětní knihy.

Za tuto blahodárnou činnost uchystána jest chudičkému kapucínu našemu slavná rozloučená; vévoda s chotí a mnohými šlechtici ho provázeli; ve všech farnostech, kudy se bral, vyšli mu vstříc duchovenstvo a lid; v Sauerlachu, Holzkirchenu, Varngavě, Gmundě, Tegernsee uvedli ho do kostela, by tam udělil požehnání nesmírným zástupům. Přišel do Innomosti. Karel Lotrinský přál si z té duše, aby zde P. Marco zůstal; než nebylo možno, zde ho zdržeti; bral se dále, až dospěl Arka, nedaleko jezera gardského. V Arku dostal list, v němž mu papež psal, aby se vydal do Lince k císaři Leopoldovi I. Pokorně a poslušně ubíral se tedy P. Marco do Lince, kde však císaře nezastal; dleť on tenkrát ve Gmundenu, a napsal odtud první list P. Markovi:

„Ve Gmundenu, dne 8. září roku 1680.

Velebný Otče!

Dověděv se, že Vaše Velebnost přišla do Lince, a nemoha Vás osobně pozdraviti, píšu Vám zatím tyto řádky, doufaje, že brzy budu moci ústně s Vámi mluvit. Velice toužím Vás spatřiti, pevně se naději, že Vaší přímluvou a modlitbou pomůže mně Pán Bůh ve trudných starostech. Poroučím se do Vašich zbožných modliteb.

Leopold.“

Tot první dopis císařský; všech napočítáno za 19 let 331. Od té chvíle neměl Leopold I. lepšího a důvěrnějšího rádce nad P. Marka. Císař i císařovna Eleonora uvítali chudého mnicha co nejsrdčněji; i všecek dvůr císařský ctil ho upřímně. Leopold I. přál si hned tenkrát, aby P. Marco stále u něho zůstal, nebylo to však možno. Za patnácte dní odešel sluha Páně do Solnohradu. Arcibiskup Maxmilian Gangolf vyšel mu s celou kapitulou na hodinu cesty vstříc, a setkav se s ním, objal ho bratrsky. Po

pět dní ráno i večer kázal P. Marco na náměstí s týmž zdarem, jako v Mnichově a v Innomostí. Po rozkaze svých představených šel po té do Pasova, do Eichstädtu, Bamberga, Mohuče, Koblence a Kolína. Všude žehnal Bůh činnosti jeho; zatvrzelí hříšníci se obraceli, luteráni, kalvinci vraceli se do lůna svaté církve naší, nemocní jsou uzdravováni.

Z Kolína ubíral se horlivý missionář do Vürcburku, kdež si na něm vyprosil biskup Petr hrubého habitu, aby prý v něm mohl pochován býti. Z Vürcburku zaměřil P. Marco do Augsburku, kamž ho povolal arcibiskup Jan Kristof. Katolíci se radovali, protestanté se zlobili, ba i spisek vydali: „Marcus Avianus vitandus,“ t. j. střežte se Marka Aviana. Přes to však hrnul se lid na kázání, a za tři dni obráceno jest tolik hříšníků, smířeno s církví tolik protestantů, vykonáno tolik zázraků, že napsána o tom a vydána po rozkaze arcibiskupově celá kniha.

Formule žehnací, již P. Marco uděluje požehnání užíval, a již se v oné knize dočítáme, jest tato: „Dominus benedicat te et liberet ab omnibus malis secundum fidem tuam; quia, si potes credere, omniaabilia sunt credenti — Bůh tě požehnejž a zbaviž všeho zla podle víry tvé; neboť, můžeš-li věřiti, všechno jest možno věřícímu.“

Na začátku adventu byl náš mnich opět v Italii. Po postních kázáních v Benátkách vydal se z jara roku 1681. na missionářskou cestu po horní Italii; zavítal do Ferrary, Mantovy, Bergama, Milánu, Novarry, Turina. Byla právě neděle, když přišel do Turina, a bylo mu téhož dne třikráte kázati; když se na večer pak ubíral do kapucínského kláštera, čekal naň u městských sadů arcibiskup s velikým davem lidstva, padl na kolena a prosil chudého mnicha za požehnání; tento však ve své pokoře též poklekl a prosil navzájem arcibiskupa, by on napřed žehnal. Druhého dne přišli do kláštera za P. Markem biskup vercellský, královna a princezna; po přání krále Viktora Amadea sloužil P. Marco mši svatou v letohrádku Venarii a požehnal celému královskému dvoru.

Po té vydal se do Francie. Působil v Lyoně, Dijonu, bral se do Paříže; tam se však nedostal; Ludvík XIV. mu po-

jednou zakázal dlíti ve Francii. Tento čin Ludvíkův způsobil všude velikou nevoli. Císař Leopold I. píše P. Markovi dne 31. července: „Jest mi velice líto, že Vaše Velebnost tolika nepříjemností ve Francii doznává; avšak Bůh řídí vše nejlépe; myslím, že se onen král, nemaje dobrého svědomí, Vaší Velebnosti bál. Odpusťte, že tak bez obalu pravím.“

Opustiv tedy Francii, šel P. Marco do Flandrů, kázal v Monsu, Bruselu, Antverpách, Gentě, Mechách, Brügge, Namuru a Lovani. O zázracích, jež na této cestě vykonal, vydal knihu kanovník Jan Karel Urints v Gentě r. 1684.; papežský nuntius nazývá P. Marka ve zprávě podané papeži Innocenci XI. divotvorem tehdejší doby.

Na sklonku roku 1681. vidíme P. Marka opět v Italii. Trochu si odpočal, a v postě roku 1682. kázal v městě Sale u jezera gardského. Ukončiv zde svá kázání, zatoužil po samotě klášterní; avšak jak císař Leopold I., tak král španělský prosili papeže, aby jim poslal tohoto svatého sluhu Páně. Bylo ustanoveno, že půjde napřed do Vídně, potom do Madridu.

Smutné, přesmutné nastávaly časy císaři Leopoldovi I. a celé svaté římské říši; hotovili se na východě k boji zuřivému úhlavní nepřítel křesťanstva Turek, a na západě číhal neupřímný, lstivý král francouzský Ludvík XIV. Jediné na pomoc lidskou nemohl Leopold v této krušné době spoléhati; proto k nebesům obrátil svůj zrak, dovolává se pomoci Boží; prostředníkem měl mu býti P. Marco d'Aviano, jenž na začátku června roku 1682. do Vídně zavítal.

„Otče Marku,“ pravil mu císař, hned jak se setkali, „strašna jsou nebezpečí, jež nám hrozí; jediné ruka Boží může od nás záhubu odvrátiti. Spoléhám na Vás, důvěřuji Vaší modlitbě. Pomozte mi svou zbožností!“

Upřímně a nelíčeně odpověděl chudý mnich: „Posvátné Veličenství! Bůh chopil se metly, ježto ho hříšníci vyzvali, aby trestal; proto musejí se lidé s ním opět smířiti pokorou, lítostí, napravením života. Vráti-li se lid k Bohu, prokáže-li mu místo urážek čest, doufám pevně, že, ač nyní Pán posílá soužení, přece nedá zahynouti.“

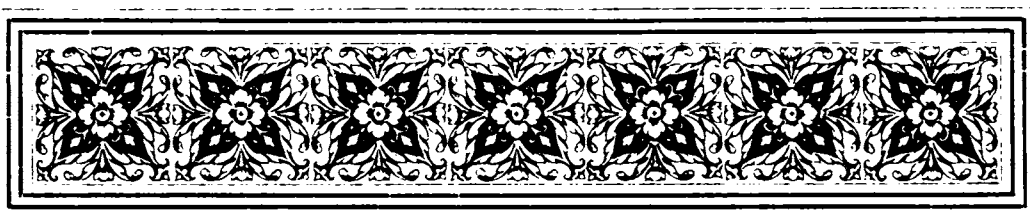
Že bylo tedy pokání potřebí, jal se P. Marco horlivě kázati, dojemně napomínati. „Ó Vídni, Vídni!“ volal jednou káže na

náměstí císařskému dvoru a nesmírnému zástupu lidstva, „tvá nevázanost připravila ti hrozný, brzký trest. Polepší se, ó nešťastná Vídni!“

Dne 12. července kázal naposled, a to ve chrámě svatého Štěpána, a že se tam všichni nevešli, udělil pak požehnání na Příkopech u sochy nejsvětější Trojice; 14. července opustil Vídeň a bral se do Italie. Na podzim téhož roku onemocněl v Padově. Nemoc tato byla s prospěchem císaři Leopoldovi i celé říši jeho; překazilať P. Markovi cestu do Madridu, kamž se měl nyní po rozkaze papeže Innocence XI. vydati.

Roku 1683. měl postní kázání v Udine a dokončiv je odebral se do zátíší klášterního, kdež se vroucně modlil za blaho lidstva, jmenovitě za blaho císaře Leopolda.

II.

Turci u Vídně roku 1683.

Turci hrozili stále, nebezpečnoství bylo větší a větší. Císař Leopold I. přemýšlel, má-li sám postaviti se v čelo vojska svého; avšak podnebí uherské mu překáželo; toho zajisté byla pamětliva také vojenská rada, a proto nedoléháno naň, aby vrchní velení převzal.

Když arcibiskup ostruhomský shromážděným plukům uděloval požehnání, litoval císař velice, že zde není P. Marka d' Aviano, jenž by zajisté svým slovem Božím vojsko rozohnil a nadchnul. Psal v té příčině našemu chudému kapucínovi, a tento mu 27. května 1683 odpověděl: „Má osoba, má krev, můj život náleží Vaším službám, Císařské Veličenství. Jsem v Padově, čekám, kam mě Vaše Veličenství zavolá.“ Tou měrou, kterou v červnu vzrostlo nebezpečnoství naší milé vlasti, vzrostla též touha Markova přispěti císaři. „Bůh Vašeho Císařského Veličenství neopustí,“ píše 3. července; „osvědčiltě už mnohonásobným způsobem svou zvláštní ochranu nejjasnějšímu domu Vašemu. Věřte mi, Vaše Císařské Veličenství, ptákem přál bych si býti, abych k Vám zaletěl, a jakmile dostanu plnomocenství, ani okamžik nebudu prodlévati; potřebuji však rozkazu svého P. generála, jakož i rozkazu papežova.“¹⁾

¹⁾ Creda pure V. M. C. che vorrei esser un uccello per poter subito volare da V. M. C., e quando c' havessi li requisiti, non interpolarei un momento di tempo. Ma essendomi necessaria l' nobidienza e del mio Padre Generale e del Papa.

Netušil asi P. Marco, když tato slova psal, v jakém nebezpečení jest hlavní město Vídeň. Voje císařské musily vesměs ustoupiti přesile turecké; děsné plameny hořících měst a vesnic věstily, že se blíží hrozný nepřítel; 7. července hořel již kamaldulenský klášter na Lysé Hoře u Vídně, Turek stál před branami. Císař, císařovna, dvůr císařský opustili město, odešli do Lince, a že ani zde nebyli jisti, odebrali se až do Pasova. Odtud psal Leopold I. 18. července P. Markovi do Padovy tento list :

„Velebný Otče! Nynější trudné poměry a nebezpečí, v nichž jsem se z vůle Boží octl, pobádají mě, bych Vaši Velebnosti psal toto psaní; jsem jednak pln žalu, jinak pln důvěry. Mohu směle říci: Manus Domini tetigit; ¹⁾ avšak chtěje se v naději utvrditi, pravím též: Ecce in flagella paratus sum.²⁾ Vojsko moje netoliko že neprospělo, netoliko že žádného vítězství nad společným nepřítelem křesťanské víry nedobylo, nýbrž musilo stále nesmírné přesile jeho ustupovati, takže se on konečně octl před Vídní. Naše pěchota utekla se do města, vévoda lotrinský stojí s jízdou nedaleko. Bohu díky, neutrpělo vojsko naše ztrát; ježto pak na mne neslušelo, abych byl ve Vídni uzavřen, musil jsem jednoho dne večer město rychle opustiti a až do noci jeti, při čemž snášeti bylo všeliké nepohodlí, jak už na takových nenadálých cestách bývá. Zvláštní ochraně Boží děkuji, že ani císařovna, ani dítky tolika útrapami žádné úhony na zdraví nevzaly.

Zaměřili jsme do Lince. Sotva jsme se zde octli, slyšíme, že se Tataři od Vídně až do Lince potloukají; nad to vzniklo i jakési podezření. Proto vyšli jsme z Lince a chvatně sem se odebrali. Došla nás zpráva, že Turek stojí u Vídně a chystá se město obléhati. Vídeň má ovšem dostatečnou posádku, 20.000 mužů, taktéž dostatek náboje a potravin. Jenom mne bolí, že jest počasí nepříznivo, že bude obléhání dlouho trvati a že nemohu nyní městu přispěti. Činím ovšem, seč jsem, a doufám, že brzy přijde pomoc ze všech stran; vévoda bavorský poslal už 10.000 mužů; také do ostatních knížat říšských naději se statné pomoci, tak že doufám, že město bude osvo-bozeno a nepřítel poražen.

¹⁾ Dotkla se mne ruka Páně. Job. 19, 21.

²⁾ Ejhle, já k utrpení hotov jsem. Ž. 37, 18.

Spoléhám na Boha, na Pannu nejsvětější, na našeho velkého Otce, svatého Josefa, na svatého Antonína; ti zajisté nás neopustí. Vyznávám též, že ono neštěstí způsobeno mými poklesky a chybami, jakož i chybami mých poddaných knížat a hříchy ubohého města Vídně; avšak *non est abbreviata manus Dei, et clemens erit, quia vulnerat.*¹⁾ Proto doufám, že se tímto trestem spokojí. Nyní jsou už celé Rakousy spustošeny, i Mödling a mnohé jiné osady. Myslím, že nevydá Bůh města Vídně do rukou nevěřících; přijde zajisté hojná pomoc. Mohu, ač nehodně, říci se svým Spasitelem: *Pater, si possibile est, transeat a me calix iste! Non mea, sed tua voluntas fiat, fiat, fiat, semper in me et in omnibus meis.*²⁾

Oznamuji Vaší Velebnosti tuto svou bolest a odhaluji celé srdce své, abyste mně svými modlitbami přispěl a božskou spravedlnost smířil, aby se již spokojila a nad mými ubohými dětmi se smilovala.

Také se mi vidělo, zpraviti Vás o svém odchodu z Vídně. Vímtě, že všichni zle o tom mluví, a vyznávám, že mnoho pro to trpím, ježto málokdo poslouchá rozkazu svatého evandělie: *Fugite de una civitate in aliam.*³⁾ Než doufám, že i tato okolnost pohne prozřetelnost Boží, aby se slitovala nad tolika nevinnými. Ó milý Otče, kdo by se byl nadál, že se kdy v takové octnu! Avšak vždy budu říkati: *Justus es Domine, et recta judicia tua.*⁴⁾ Prosím vroucně Vaší Velebnosti, abyste nám pomohl v naší strasti a nouzi; nyní jest už čas.

Zároveň dávám odpověď k Vašemu listu ze dne 24. minulého měsíce. Ačkoli se císařovny smrt princeva, bratra jejího, hluboce dotkla, přece podrobila se vůli Boží, a já myslím, že si Bůh tu nevinnou duši do nebe povolal, aby zde těmito strastmi nestrádala. Druhého bratra, prince Františka, zvolila si kapitula vratislavská biskupem, jen ještě papežské potvrzení schází.

Jsem velice potěšen, an z listu Vaší Velebnosti poznávám,

¹⁾ Není ukrácena ruka Hospodinova — Is. 59, 1. — a bude milosrdný, ježto trestá.

²⁾ Otče, jestli možná, ať odejde ode mne kalich tento! Ne má, ale Tvá vůle se staň, staň se, staň se mnou a se všemi mými!

³⁾ Utečte z města jednoho do druhého. Mat. 20, 23.

⁴⁾ Spravedlivý jsi, Hospodine, a přímý jest soud Tvůj. Ž. 118, 137.

že jste hotov k nám přijíti; ač by snad bylo lépe teprve z jara, bylo by Vás zde i nyní velmi potřebí, abyste se přesvědčil, možna-li spása Vídně. Proto jsem poručil svému vyslanci Thurnovi, aby v té příčině působil u Vašich představených, abyste pak sem poslán, mohl konati dobré dílo, po němž tak toužíte. Bojím se ovšem, že pekelný nepřítel všemožně bude tento podnik kaziti. Proto tím více musíme se my přičiniti, aby se dílo naše zdařilo. Nebude-li mně však dopřáno Vaši Velebnost nyní zde míti, prosím alespoň, abyste se přichystal na příští rok; neboť tato válka se letos neskončí.

Doporoučím tedy Vaši Velebnosti všecek svůj zármutek a všecku bolest, především však svou ubohou Vídeň, aby nepadla do rukou barbarů; neboť stalo-li by se toto, hrozím se, že bude po všem veta. Ego autem in Domino confido.¹⁾ Ó milý Otče, nelze mi říci, jak skrušeno jest srdce mé. Doufám, že to všecko přispěje ku spáse mé duše. A tak opět doporoučím Vaši Velebnosti sebe a všechny své, i ubohou Vídeň.“

P. Marco d' Aviano odpovídá císaři 14. srpna z Padovy, že už má potřebná plnomocenství od papeže i od svých řádových představených a že se ihned dává na cestu, aby přispěl k osvobození města, na němž závisí spása všeho křesťanstva.

V pomoc některých vladařů mohl císař Leopold směle doufati. S králem polským Janem Sobieskim měl smlouvu už ze dne 31. března, podobně s vévodou bavorským, Maxmilianem Emanuelem a s knížetem arcibiskupem solnohradským; také švábská a francká říšská města slíbila, že pomohou, jakož i saský Jan Jiří. Toť moci, které památného dne 12. září roku 1683. vojskem svým Vídni skutečně přispěly. Nejdůležitějším však spojencem císařovým byl papež Innocenc XI., jenž plnými rukama daroval potřebné peníze. Příkladu papežova následovaly mnohé jiné menší státy italské, po příkladě papežově pomáhal i vnuk císařův Karel II., král španělský.

Ovšem i sultán turecký Mohamed IV. smlouval se s králem francouzským Ludvíkem XIV., aby mu pomohl porazit císaře Leopolda, a Ludvík jevil se býti dosti ochotným. Avšak ani Mohamed, ani jeho velkovezír Kara Mustafa se nenadáli, že jich

¹⁾ Avšak já doufám v Hospodina. Ž 10, 2.

chtěl Ludvík vlastně pro sebe jako nástroje užití proti císaři. Jediné všemožnému úsilí papežovu podařilo se odvrátiti Ludvíka od onoho hanebného spojení s Turkem.

Konečně 7. září shromáždila se pomocná vojska křesťanská na rovině u rakouského města Tulnu. Všech bylo 70.000, děl 168; císařských 20.000, Poláků 20.000, Sasů 11.000, Bavorů 10.000, Frankův a jiných z říšských měst německých 9000. Nad to přibýlo též jako za křížáckých výprav mnoho urozených dobrovolníků ze všech končin evropských; tak: dva princové hanoveránští, Jiří totiž, jenž se později stal králem anglickým, a Bedřich August, jenž po sedmi letech jako císařský generál padl v Sedmihradsku; princové z Falce neuburkské, bratři to císařovny, dědičný princ hesko-kaselský, princové anhaltští. Jenom z jediné země nikdo se nedostavil, z Francie; politika Ludvíkova nedovolila ani dobrovolníkům účastniti se boje s úhlavním nepřitelem křesťanstva, s Turkem.

Ze všech těch dobrovolníků vyznamenal se zajisté nejvíce princ Eugen Savojský. Starší bratr jeho padl přede dvěma měsíci v boji tureckém u Petronela. Eugen mysle, že zdědí bratrův pluk, pospíšil k císaři; pluk ten byl však už zadán jinému. Přes to zůstal Eugen ve vojsku, chtěje bojovati jako dobrovolník a mstíti smrti bratra svého na sveřepých Turcích.

Přibýla též pomoc, již papež po snažných prosbách císařových byl vyslal; byl to sice jedinký muž, avšak muž vydatný — P. Marco d' Aviano.

. *

*

*

Markův list z Padovy ze dne 14. srpna, v němž oznamoval císaři, že už má potřebná plnomocenství od papeže i od svých řádových představených a že se ihned dává na cestu, aby přispěl k osvobození města, na němž závisí spása všeho křesťanstva, — list ten došel císaře ještě v Pasově 24. srpna; druhého dne plavil se už s císařovnou po lodi do Lince; děti nechali v Pasově. Plavě se, psal Leopold P. Markovi do Innomostí, aby se hned vydal do tulnského ležení, aby tam svou přítomností urovnal všeliké neshody, jež by snad mezi tolika knížaty a vojevůdci mohly povstati.

Když přišel P. Marco na začátku září do Lince, dlel tam ještě i císař, a to ze dvojí příčiny: jednak že měla císařovna poroditi, jednak že mu vévoda Karel Lotrinský z ležení oznámil, že polský král Jan Sobieski nebyl valně spokojen, když zvěděl, že se chce císař boje účastniti. V této příčině radil se císař P. Marka a prosil ho, aby mu z ležení o tom hned psal. Po té plavil se náš kapucín po Dunaji, došel šťastně ležení tulnského, a psal 5. září milovanému panovníkovi do Lince, kterak shledal, že jak vévoda Karel Lotrinský, tak král polský chtějí bez meškání Turka bojem utkati; o zmíněné však záležitosti se nezmínil.

Zatím porodila císařovna šťastně dcerušku, a jakmile jest tato arcikněžna Marie Anna pokřtěna, psal císař 8. září P. Markovi: „Byl bych si velice přál, Vaše Velebnosti, abyste mě byl zpravil o té záležitosti, o které jsme poslední večer spolu mluvili, měl-li bych totiž do ležení se vybrati. Myslím však, že vévoda Lotrinský Vaší Velebnosti už oznámil, že jsem se rozhodl přijíti a že se dnes na cestu vydám. Ovšem nerad bych, aby snad z mého příchodu vzešla škoda městu Vídni a blahu všeobecnému; proto si přeju a žádám, aby se pro mne ani okamžik nemeškalo pomoci městu Vídni, a prosím Vaší Velebnosti, abyste v té příčině ze všech sil se přičinil. Než doufám, že nechybím, když přijdu; pominula by snad neshoda, kdyby jaká mezi tolika vévody a knížaty povstala, a pak rád bych též k útěše svých poddaných účastnil se toho velikého díla. Jestliže však se Vaší Velebnosti jinak zdá, prosím, abyste mně ihned svůj rozum napsal a po tomto poslovi poslal, já se pak všemu podrobím k vůli všeobecnému blahu. Zatím se budu pomalu plaviti.“ Císař přeje ještě zdaru zbraním křesťanským a oznamuje, že se mu narodila arcikněžna.

Tento list došel P. Marka teprv odpoledne 11. září, kdy už byl s vojskem na temeni Hory Lysé u Vídně. Později uslyšíme, co odpověděl.

Císař doplnul Dürrensteina. Tam 11. září dostal list Markův z Tulnu ze dne 8. září, v němž tedy ovšem nemohlo ještě býti odpovědi na poslední list císařův. Císař psal ihned zase:

„Dnes ráno dostal jsem list Vaší Velebnosti ze dne 8. září, v němž čtu, že V. V. jest u našeho vojska. Jsem z toho velice potěšen; neboť pevně doufám ve Vaše požehnání a každou

chvíli čekám radostné zvěsti; kéž by už přišla; víte, V. V., jak jest Vídeň zubožena. Těším se slovy: V Tebe jsem doufal, Hospodine, nebudu zahanben na věky.

Jak jsem napsal v listě ze dne 8. září, vybral jsem se z Lince a dospěl až sem, pod zámek nad Kremží. Zaslechl jsem tu, že se voje chystají překročiti Vídeňský Les; i rozhodl jsem se, že zde počkám, až dojde další zpráva. Doufám, že V. V. schválí toto mé rozhodnutí. Vydám se hned dále, jakmile zpráva ta dojde; za osm hodin mohu odtud býti po vodě v Klosterneuburku.

Císařovna byla sice zdráva, když jsem odcházel, ale přece sklíčena. Kdyby měla V. V. trochu pokdy, potěšilo by ji zajisté Vaše psaní.“

Znova zůstavuje císař v tomto psaní P. Markovi, aby rozhodl, má-li se vojsku přidružit, čili nic; tento však ve svém důmyslu onoho rozhodnutí neučinil z příčin důležitých.

Ráno 8. září o svátku Narození Panny Marie podal P. Marco d' Aviano všem vůdcům spojeného vojska svaté přijímání. Po té sloužil mši svatou a kázal. „Ptal se nás,“ píše Jan Sobieski, „důvěřujeme-li Bohu, a když jsme jednohlasně odpověděli, že ano, vyzval nás, abychom s ním zvolali: Ježíš, Maria! Ježíš, Maria! Sloužil mši svatou velmi nábožně. Vpravdě jest on muž Boží.“

Ježto P. Marco neradil císaři, aby přišel, zůstal král polský po svém přání vrchním velitelem.

Odpoledne 9. září došlo křesťanské vojsko úpatí pohoří, rozděleno jsouc ve tři šiky, v nichž pak mělo s temena Lysé Hory vrhnouti se na nepřítele. První šik byl hodinu cesty dlouhý, druhý byl kratší, třetí nejkratší.

Ráno 10. září nastal pochod na výšiny Vídeňského Lesa. Že jim nepřítel nedělal překážek, brala se knížata společně na levém křídle, kdež jim vévoda Karel Lotrinský s jedné hory ukazoval v září sluneční se stkvějící Klosterneuburk. Když slunce zapadalo, vrátili se každý ke svému oddělení. Jan Sobieski a syn jeho princ Jakub nemohli však už ke svým doraziti; s oběma princí hannoveránskými nocovali pod dubem, nedaleko pěších vojáků bavorských. S hradeb vídeňských duněly i v noci rány dělové,

jež se zdály principi Jakubovi smutným nářkem statečné posádky vídeňské, přicházejících prositi za brzkou pomoc.¹⁾

V noci spatřil Karel Lotrinský, že Turci zaujali na Lysé Hoře dvě předůležitá místa, kapli sv. Leopolda a spálený klášter kamaldulenský, odkudž mohli veliké překážky dělati spojenému vojsku, až by tam stoupala. Tamější posádka turecká byla však nepatrná a neměla děl. I poručil vévoda oněch dvou míst napřed dobyti. A dobyli jich.

Ráno 11. září postupovala dále všecka tři oddělení vojska křesťanského. Strhl se děsný víchor a hrozná bouře, že se měli jezdcí na koních co držeti. Než nestalo se žádné neštěstí, a brzy odpoledne stálo vojsko naše na temeni Hory Lysé, odkud vidělo ubohé město Vídeň a nesmírné ležení turecké.

Velkovezír Kara Mustafa myslil si, že lehounko porazí tyto voje křesťanské, až budou s Lysé Hory sestupovati, a pak že se mu Vídeň bez boje vzdá na milost i nemilost; téhož odpoledne 11. září poslal na úpatí pohorí 12.000 jízdy a janičárů, aby tam hájili východů.

Jako král Jan Sobieski, tak psal s Lysé Hory i P. Marco d' Aviano; psal císaři, odpovídaje mu zároveň na list 8. září z Lince poslaný, ježž teprve zde byl obdržel:

„S hory u Vídně, 11. září 1683.

Pochválen buď Bůh i Maria!

Nedomáhal jsem se nikterak, aby Vaše Císařské Veličenstvo propůjčilo králi polskému titulu „majestas“, ježto se toho neujímali ani Vaši splnomocněnci, a bál jsem se, abych snad mluvě o té věci nevzbudil zde nevole, kdyžtě máme nyní vesměs vzorný pořádek a shodu jednomyslnou. Kdyby bylo Vaše Veličenstvo sem za vojskem přišlo, neupravivši napřed této záležitosti, byla by z toho povstala snad nějaká neshoda. Nyní však může Vaše C. V. býti bezpečno, že jsou — Bohu chvála — všecka knížata a vojevůdcové svorní a jedné mysli. Nejjasnější vévoda

¹⁾ *Diarium Jacobi principis: Nos sine exercitu, qui alias abiverat, ibi pernoctavimus, post legionem pedestrem El. Bavariae. Habebamus et hac nocte crebres tormentorum sonos nostrorum et villanorum, nobis hoc signo respondentium, se multum a Turcis premi.*

Lotrinský nespí, nejlí, stále pracuje, všude dohlíží, vede si jako nejlepší jenerál.

Vojsko — Bohu díky — šťastně tři dni postupovalo; vidíme v tom řízení Boží, že nám po takovémto počinku bude dopřáno šťastného konce. Jsme nyní nanejvýš hodinu od Vídně. Naše děla oznámila už městu náš příchod. Vídeň hájí se statečně, a už nám odpověděli, že vědí, že jsme přišli.

List Vašeho C. Veličenstva dostal jsem teprve dnes, a odpovídám hned zde na temeni hory, odkudž zároveň žehnám postupujícím vojům.

Náš milý Pán Bůh řídí vždy vše nejlépe, zajisté i tentokráte. Daroval-li nám princeznu, doufáme, že daruje i prince. Jemu budiž dík ze všeho!

Máme znamenité vojsko, jak pěchotu, tak jízdu; čítám všech na 70.000. Račiž Vaše C. V. rozhodnouti a mne poslati, kde mohu pomoci; zároveň však račtež jak obyčejně v Boha důvěřovati. Dá-li Bůh, počne zítra útok na nepřítele. Pustili bychom se do něho už dnes, avšak jest nám počkati na dělostřelce; majíť obtížnou cestu přes hory.

Vašemu C. Veličenstvu i Veličenstvu císařovnině projevují svou úctu a přejí upřímně všeho dobra. Trvám

Vašemu Císařskému Veličenstvu

nejponíženější, nejoddanější, nejposlušnější
a věrný sluha

Fra Marco d' Aviano,
kapucín kněz a bídny hříšník.“

Tento list došel císaře na lodi pod Dürrensteinem ráno 12. září. Císař hned odpověděl, a z odpovědi jeho vysvítá, že dobře porozuměl prvním řádkům Markovým:

„Na lodi u Dürrensteina, 12. září 1683.

Velebný Otče!

Jsem velice spokojen, že vojsko dospělo Vídně, a doufám milosti Boží, že bude nepřítel zahnán, že jest Hospodin Bůh zástupů s námi. Zajisté jsem nechtěl králi polskému překážeti; naději se však, že si bude jako velkodušný a důmyslný kníže

rozšafně počínati, jak už kolikráte dokázal. Vaše Velebnost' asi ví, kde jsem, kdež ovšem nemohu zůstatí a odkud se nemohu vrátiti, abych si nezařadil. I myslím, že mi on nezazlí, když přijdu, což zajisté nebude se škodou nastávajícímu dílu, nýbrž k radosti tolika milých knížat i mých milých poddaných. Naději se, že mi V. V. svůj soud v té příčině oznámí. Ó můj milý Otče, jaké díky jest mi činiti dobrotě Boží, jak jest mi děkovati! Vpravdě budu vděčen, upřímně vděčen. Vaše Velebnost' račiž mně v tom pomoci svou modlitbou, do níž se doporučím.

Leopold.“

Tento list psal císař, když už tvrdý boj o Vídeň začal, a nemohl ho tudíž P. Marco dostati, leč až večer 12. září.

Slunce zapadlo nad posledním dnem strasti obležené Vídně. V noci viděli Vídeňané po celém hřebenu Vídeňského Lesa ohně. Velitel Vídeňský Starhemberk odpověděl vojsku pomocnému raketami puštěnými s věže svatoštěpánské. V ležení tureckém bylo ticho.

* * *

Polský král Jan Sobieski psal v noci 11. září své královské choti o pochodě Vídeňským Lesem; psal až do rána, kdy mu bylo přestati, ježto už s levého křídla duněly rány dělové. Byl by rád zvěděl, zdaž se Turci pod horou ohradili; i šel se synem svým Jakubem ke spáleništi kláštera kamaldulenského, kdež měli stany vévoda saský a lotrinský. Tam bylo Sobieskému oznámeno, že vévoda Karel Lotrinský poslal jenerála Troya s několika děly na úbočí Lysé Hory, a že se tam srazili s Turky; hradeb tureckých tam nebylo.

V klášteře kamaldulenském konána ještě vojenská rada. Zatím co vycházely z lesa dlouhé řady vojska křesťanského a hudba hrála, pálily dole zuřivě turecké baterie na město Vídeň. Uradivše se spěchali křesťanští vojevůdcové ke svým vojům; různého byli věru jazyka, různých národností, ale všecky pojil páskou lásky a neohrožené statečnosti mohutný prapor červený s bílým křížem, jenž vlál na výšině Hory Lysé.

Svatá církev naše slavila toho dne — 12. září — svátek Boží Prozřetelnosti. P. Marco d' Aviano sloužil v kamaldulenské

kapli mši svatou, již obcovali zejména polský král se synem svým, prosíce vroucně Boha za přispění; ba král sám chudičkému tomu mnichu ministroval, a po mši svaté pasoval milého syna svého na rytíře, aby prý měl památku na tento nejslavnější den. P. Marco požehnal po té všemu vojsku, volaje nadšeně: „Ve jménu Páně pravím vám: Vítězství bude vaše, budete-li v Boha důvěřovati!“

Král i kralevic odebrali se pak na pravé křídlo celé armády za svým vojem; král ještě pojedl, aby se i tělesně posilnil.¹⁾

Levé křídlo už bojovalo, a to šťastně, velmi šťastně; heslem bylo: „Bůh náš spomocník!“ P. Marco byl našim vojínům andělem strážným, postupoval s nimi, držel v ruce svatý kříž a volal mocným hlasem: „Ecce crucem Domini, fugite partes adversae — Ejhle kříž Páně, prchejte strany nepřátelské!“

Po poledni boj ustal, a čekáno, až i střed a pravé křídlo, Poláci, s hory sejdou. P. Marco použil té chvíle a psal císaři. O druhé hodině vrazily i polské voje na Turka, lýtý boj počal se znova; bojovalo všecko vojsko křesťanské. Vida zdar zbraní polských přichvátal kníže Valdek ke králi Janu Sobieskému, objal ho upřímně a blahopřál srdečně k vítězství, radostí pláče.²⁾

Se slunce západem poražen jest Turek úplně a prechal tak rychle, tak chvatně, že nebylo pamětníka podobného útěku; mnozí utíkali celou noc, druhého dne ráno v deset hodin hnali se už kolem Rábu, kamž jest z Vídně padesát hodin cesty.

Zmíněný list P. Marka dostal císař Leopold ráno 13. září na své lodi na Dunaji; plul dále, a mezi Kremží a Tulnem napsal P. Markovi tuto odpověď:

„Velebný Otče! K své největší radosti obdržel jsem list Vaší Velebnosti ze dne 12. září a dověděl se z něho, že Turci bojují se škodou, že Vídni bude pomůženo, že se můžeme nadíti

¹⁾ *Diarium Jacobi principis: Principes quilibet ad suos occurrere. Sermus Rex victorias non esse hominibus attribuendas, sed Deo exercituum, ideo ab ejus manu sibi largitam voluit victoriam, ad sacellum se contulit. Deum exoraturus pro fausto rerum successu. Audito sacro plenus spei tam bono principio finem bonum subsequiturum, ne forte tam longo jejuniio maceratae vires officium debitum suum peragere denegarent, tantum inceptum praemeditans adscendit montem, ut vires refocillaret.*

²⁾ *Diarium Jacobi principis: Illuc advenit Princeps Waldeck, qui complexus, cum fletu miscens So. Regi futuram jam gratulabatur victoriam.*

velikého vítězství. Z toho jest nám díky vzdáti Velebnosti Boží; právem mohu říci: *Quid retribuam Domino pro omnibus, quae retribuit mihi?*¹⁾ Dobře se mi zajisté hodí i další slova: *Calicem salutaris accipiam et nomen Dei invocabo*²⁾ — vší silou, nehledě na osobu lidskou, opravdově budu pečovati o blaho svých poddaných, a vždy se budu utíkati ku jménu Božímu, *quod est sanctum et terribile.*³⁾

Co se mne týká, nevím, proč bych, jsa tak blízko, neměl přijíti. S pomocí Boží dostanu se tedy dnes večer do Klosterneuburka, ne snad abych někomu překážel, nýbrž k útěše svých poddaných a vojinův. Chci přijíti první do města; neboť jinak ochabla by tuším náklonnost mých poddaných ke mně a k jiným by vzrostla. Nebudu dalším úspěchům překážeti, chci jen svým příchodem svému lidu dopřáti radosti, aby mne viděli. Toť doufám není proti přikázání Božímu, z tohoť tím méně vzejde škoda kterému člověku. Myslím, že i Vaše Velebnost tak rozumí.

Zatím Vás prosím, abyste mně pomohl, bych díky vzdal Bohu z neskonalých milostí a dobrodiní, bych plnil svou povinnost; proto znova se Vám poroučím.

Leopold.“

„P. S. Také doufám, že bude dobře, když co možná nejdříve v městě Vídni Bohu svému díky vzdám, a že máme právě zítra svátek pozdvižení svatého Kříže, bude to den velmi příhodný.“

List tento mohl dojíti P. Marka ještě večer téhož dne 13. září. — —

Ráno 13. září vzešlo slunce nad opuštěným, nesmírným ležením tureckým. Vojevůdcové dovolili vojinům ve stanech kořistiti. Byli tam i křesťanští zajatci, ženy a děti, mnohé z nich schválně poraněny od přehajících Turků. Ke kořistcím vojinům našim přidružili se i mnozí Vídeňané; přijel i biskup Kolonič s několika vozy; hledal také kořisti, ale živé, ubohých zraněných zajatců; bral se řadami stanův a sbíral dosud žijící děti, ženy, starce; sebral jich asi pět set a jednak odváděl, jednak odvážel si je do

¹⁾ Čím se odplatím Hospodinu za všechno, co učinil mi? Žalm 115, 12.

²⁾ Kalich spasení vezmu a jméno Hospodinovo vzývati budu. Ž. 115, 13.

³⁾ Jež jest svaté a hrozné.

Vídně; jeho životopisec praví: „Byl to vítězný průvod, jež netoliko lidé, ale i kůrové nebeští radostně pozdravovali.“¹⁾

Městská rada vídeňská propůjčila biskupovi pro ony opuštěnce dům, kdež jsou pečlivě ošetřováni; avšak den ze dne bylo jich méně; přicházeli Bohu vděční Vídeňané a odváděli si po dítku do svých rodin; o ty, kteří přece ještě v domě zbyli, pečoval biskup dále, dostávaje podporu od papeže Innocence XI.

Když byl král Sobieski se synem svým ohromné ležení turecké prohlédli, brali se do Vídně; na této cestě vyšli jim vstříc a pozdravili je hrabě Starheimberk, vévodové saský a bavorský, a vévoda Karel Lotrinský.

U školské brány vešli do města. Před Janem Sobieskim nesen veliký zelený, zlatem a stříbrem vyšíváný prapor turecký, jež byl sultán Mohamed IV. u Bělehradu odevzdal Karu Mustafovi jako znamení svrchované moci, a jež nyní král polský našel ve staně velkovezírově.

O tomto průvodě od tehdejšího kostela jezuitského na císařském dvoře až do chrámu sv. Augustina píše Jan Sobieski královně: „Byl jsem ve dvou kostelích, lid se ke mně tlačil, šaty, ruce i nohy líbal. Jiní, kdož se mne nemohli dotknouti, volali: Dovol i nám, králi, ruku ti políbiti!“

V deset hodin ráno dospěl průvod chrámu sv. Augustina. V loretánské kapli sloužena mše svatá; po té zazpíval Sobieski „Te Deum laudamus“ a všichni přítomní chválili s ním Boha nejdobrotivějšího. Vzdán však též upřímný dík P. Markovi; král polský pravil mu srdečně: „Vaše požehnání, Vaše zbožná pomoc zjednala nám včera veliké vítězství!“

„Nikoli,“ namítal pokorně mnich; „Bůh nám poslal vítězství a statečnost Vašeho Veličenstva ho dobyla.“

Časně ráno 14. září odešel Jan Sobieski se svým vojskem jihovýchodně od Vídně; byloť ve Vídni a kolem Vídně velmi nezdramo pro hrozný zápach. Dopoledne téhož dne přišel císař Leopold pozdravován od vojska i lidu všeho; ve chrámě svatoštěpánském konány služby Boží a zpíváno znova „Te Deum laudamus“ na poděkování za slavné vítězství. Císař děkoval vroucně všem svým spojencům a pomocníkům, děkoval jmenovitě P. Marcovi d' Aviano, jenž se uchýlil do kapucínského kláštera

¹⁾ Triumphus, cui non homines modo, sed omnes chori coelestium applauserunt.

ve Vídni; večer 15. září psal mu o své schůzi s Janem Sobieskim: „Dnešní má schůze s králem polským byla šťastna a bude nám věru s prospěchem, byl-li on se mnou tak spokojen, jako já s ním. O Patru Markovi jsme také mluvili. Doufám, že nyní vzejde křesťanstvu mnoho dobrého. Ó milý Otče, jakým díkem jsem zavázán nejdobrotivějšímu Bohu! Jak vřele, jak rozhodně bude mně nyní plniti povinnosti své a nikdy Boha nehněvati! Vaše Velebnost račiž mně pomáhati svými modlitbami, do nichž se doporučím.“ — —

Jan Sobieski poslal onen veliký prapor turecký, jež byl ukořistil, po svém tajemníkovi Talentim do Říma svatému Oci. Dvacátého září dospěl Talenti Benátek, kdež ihned ve velechrámu sv. Marka zpíváno „Te Deum“. Téhož dne večer došla i do Říma zpráva o osvobození Vídně. Nastala radost nelíčená. Na horách zaplály radostné ohně, v kostelích vystavena velebná Svátost, s andělského hradu hřměla děla, všechny zvony celého věčného města se rozezvučely, zpívána litanie loretská, zpíváno „Te Deum“.

Za Talentim vyslal král polský i opata Doenhoffa; 29. září po mši svaté v kapli kvirinálské přijati jsou oba od Innocence XI. a prapor slavnostně odevzdán. Druhého dne slouženo ve všech kostelích římských „Requiem“ za padlé vojíny křesťanské u Vídně. Prapor pověšen ve chrámě svatopetrském, příštího pak roku zanesen do Mariánské svatyně v Lorettě. Na věčnou památku toho vítězství ustanovena slavnost Jména Panny Marie, jak jsme hned na začátku byli zmínili.

P. Marco d' Aviano vykonal tedy šťastně úlohu, již mu byl papež uložil. Roztoužil se nyní po samotě klášterní a chtěl se do Italie vrátiti. Císař ho však ještě nepustil; vzal ho s sebou do Lince, aby mu tam požehnal dítky, a by se účastnil důležitých porad vojenských, má-li se boj s Turkem dále vésti.

Zbožná, vděčná mysl Leopoldova, vroucího ctitele sv. Josefa, zračí se v tom, že přidal svému nejstaršímu synu jméno Josef, a že svůj celý císařský dům, jakož i celou říši zasvětil svatému pěstounu Páně; prosil také Innocence XI., aby do litanie o Všech Svätých vřaděna byla prosba „Sv. Josefe, oroduj za nás,“ a by se třetí neděli po velikonoci slavil svátek „Ochrany sv. Josefa.“ Papež této prosbě rád vyhověl.

III.

Boje s Turkem v Uhrách.

Rok 1683.

Císařské vojsko se spojenci dobylo v říjnu r. 1683. slavných vítězství nad Turkem v Uhrách nedaleko Budína, u Parkánův a Ostřihoma. Ostřihom úpěl 140 let pod járem tureckým: katedrála primasova, která po tu dlouhou dobu byla Turkům mešitou, po rozkaze Karla Lotrinského znova posvěcena; zvony opět radostně zvučely, děla slavně hřměla.

Že se blížila zima a že bylo vojsko unaveno, oznámil Karel Lotrinský do Lince císaři, že se boj zatím uklidí a že budou voje v Uhrách zimovati.

V Linci zasedala vojenská rada a radila se, jak i příštího roku 1684. v boji pokračovati, jak Turka i ve vlastní jeho zemi napadnouti; vidělo se jim přibrati 20.000 pěchoty, 10.000 jízdy, aby měla takto císařská armáda s 80.000 mužstvem: ustanoveno též, dobyti především Nových Zámků pod Nitrou, odkudž turecká posádka Moravu pustožila. Císař čekal toužebně Karla Lotrinského; tento přijel do Lince na začátku prosince, provázen slavnými jenerály.

Po bitvě u Parkánů 9. října opustil Kara Mustafa Budín a vydal se se svým vojskem do Bělehradu; tam mu poslal sultán Mohamed IV. na znamení své milosti a k povzbuzení k novému boji nový vzácný prapor se sedmi koňskými ohony. Avšak ona

porážka parkánská, jakož i ztráta Ostřihoma ozbrojily protivníky Mustafovy novou zbraní; i doléháno na sultána tak dlouho, až konečně 25. prosince Kara Mustafa popraven, zardousen; jeho nástupcem stal se Kara Ibrahim. Tento radil sultánovi, aby se upustilo od války s císařem Leopoldem, a by se raději vrhli na Polsko; válka s císařem západu nesrovnává prý se s úradkem Božím. „Doznalit jsme,“ pravil Ibrahim, „že silnější, ba nepřemožitelné voje porty ottomanské přece podlehly slabším zbraním císaře západu; stalo se to buďto chybou našich vojevůdců, nebo zradou Uhrův. Z toho jest nám souditi, že jest věčná, nezměnitelná vůle, kteréž lidský rozum, lidská síla nemůže odporovati. A jaké pak věrnosti můžeme se nadíti od těch (Uhrů), kteří se vlastnímu zeměpánu (císaři) zpronevěřili? Zůstanou vždy týmiž ti zrádcové, kteří nás podobnými sliby na smrt vylákali a pak sami zdaleka na naši porážku se dívali. Lehko mohli udeřiti na vojsko nepřátelské, dříve než přišla pomoc z Německa i z Polska.... U Parkánů dívali se, jak jsme byli poraženi, a po té utekli, ač jim ještě nebezpečí nehrozilo. Zdaž možno věřiti, že tito spiklenci raději nežli knížat křesťanských přidrží se nás, kteří se od nich lišíme náboženstvím a vynikáme nad ně mocí? Které pak jho bude se zdáti krku jejich těžším, naše či křesťanské, které už tak často a lehkomyšlně shodili? Když se tedy nelze ničeho dobrého nadíti do těch bezbožníků, leč škody, nechme jich!

Říše ottomanská podobá se nyní tělu, jemuž puštěno žilou. Ač jest tak obrovská, nemůže se touž silou pohybovati, jako dříve. Císařští však jsou silnější než kdysi, mají pevná místa na svých hranicích a dostává se jim pomoci od ostatních německých knížat. Ottomani, třebas tentokráte zatlačeni, nejsou zvykli, aby jejich nepřítel byl jim roven; od starodávna slavně, s prospěchem vítězí; nečinnost jest jim ztrátou, obrana ponížením. Kterak tedy zachováme slávu, štěstí a moc této mohutné říše? Myslím, že mír s císařem bude nejlepším prostředkem, a jak zkušenost minulých časův učí, nebude nesnadno v pokoj s císařem vejíti. On jest ovšem vítězem; ale byl jím též před dvaceti léty, a přece učinil s námi mír, z něhož jsme měli nemalý prospěch; tím spíše povolí nyní, když mu ze západu hrozí král francouzský. Po té vrhneme se na Polsko. Německým knížatům nezáleží na králi polském tak, jako na císaři; proto nepřispějí mu k pomoci. Království polské

nemá tolik pevných míst, širé kraje ukrajinské a podolské jsou nám otevřeny. Na Polácích a Kozácích můžeme pomstítí prolité krve turecké. Ti lidé nejsou tak pevní a vytrvalí, jako císařští, neučí se válčiti podle pravidel vojenských, bojují jako my v zástupech rozptýlených, a proto, jsouce slabší a méně odvážliví, podlehnou.

Račiz tedy Vaše Veličenství rozhodnouti; já poslechnu.“

Než tato rada nového velkovezíra Ibrahima nebyla přijata; většina členů vojenské rady turecké mu odporovali, podplaceni jsouce od Toekoelyho, jemuž zase Ludvík XIV. peníze posýlal.

Mezi tím vyjednával Leopold I. pilně s republikou benátskou, aby se účastnila nové války s Turkem; vedle vyslance Contariniho získal si v té příčině největší zásluby též P. Marco d' Aviano. Když se proslýchalo, že by Turecko chtělo mír, když se zvěst o tom dostala i do Benátek a P. Marco císaře se doptával, zdaž i on chce mír učiniti, odepsal mu Leopold, že nikoli, nýbrž že hodlá se spojenci úplně poraziti odvěkého nepřítele křesťanstva; v listě tom praví:

„Můj milý Otče, z té duše přeji si dále válčiti; avšak mé síly samy nestačí. Pomůže-li mně Vaše Velebnost svými modlitbami a svou snahou, bude mi to s velikou radostí!“

Oba tedy, jak císař, tak sultán, rozhodli se pro válku.

Modlitby a přičinění P. Marka nebyly marny; 5. března r. 1684. zjednána tak zvaná svatá liga proti Turkovi; účastníci té ligy byli císař, král polský, republika benátská; protektorem byl papež Innocenc XI. Toť začátek dlouhé války turecké, jež trvala od r. 1684. až do r. 1699., kdy učiněn mír v Karlovicích. — —

* * *

Rok 1684.

Na rok 1684. přispěl Innocenc XI. císaři Leopoldovi 1,300.000 zl., Janu Sobieskému 500.000 zl. Hlavní armádu císařskou, 35.000 mužů, vedl Karel Lotrinský. Prosby císařovy přiměly P. Marca d' Aviano, že se armádě přidružil; viděloť se horlivému služebníku Božímu, podle vůle Páně podporovati takto blaho křesťanstva. Karlu Lotrinskému byl pokorný mnich mocnou oporou.

Vojenská rada nemohla se dlouho rozhodnouti, má-li napřed býti dobyto Nových Zámků nebo Budína; konečně ustanoveno, že se má napřed Budín vzíti. Pevnůstky Vyšehradu dobyto mimochodem; 27. června odražení Turci od Vacova a hned po té zabrána Pešť, čímž začato obléhání Budína. Než blížilo se pomocné vojsko turecké. Karel Lotrinský vrazil na ně se vší jízdou a rozprášíl je v bitvě u Hamsabegu 22. července. Mezi zajatými důstojníky tureckými byl také Hamsa, který před několika léty zapřáhl zajatého hraběte Szaparyho s koněm do pluhu a orál takto. Nyní dán Szaparymu jako otrok; hrabě se však nemstil, nýbrž chtěl ho milostivě propustiti; ale Turčín strachem už napřed požil jedu; nenadálé milosrdenství Szaparyho došlo ho tak, že umíraje dal se pokřtiti.

Obléhání Budína, jež svěřeno Starhemberkovi, nedařilo se; nebylo svornosti mezi jenerály, nedbáno rady P. Markovy. Dobře napsal později náš mnich císaři: „Bůh jest mi svědkem, co jsem se tenkrátě nanamáhal a nastaral, aby se útok na Budín podařil. Řekl jsem bez obalu: ‚Tím nic nesvedete, když budete útočiti na místa pevná, tím císařské vojsko jenom zničíte.‘ Rozhořčení odpověděli mně, že já budu vinen, když armáda s nepořízenou odtáhne. Tu jsem jim řekl veřejně: ‚Pyšným se Bůh protiví, ale pokorným dává milost.‘ Potom jsem vojsko opustil, věda napřed, jak smutný bude konec.“

Ano, smutný byl konec. Po 109 dnech marného obléhání bylo vojsku našemu odejíti s nepořízenou.

Že byla hlavní síla tureckého vojska v Budíně a kolem Budína, podařilo se Leslieovi a Trautmansdorfovi dobytí vítězství v Charvátsku u Verovic, a Benátčan Morosini vzal města Santu Mauru a Prevesu. Méně šťastně bojovali Poláci v Podolí.

Smutně dotknul se nezdar zbraní císařských u Budína papež Innocence XI. „Křesťanstvo,“ oznamuje P. Marco d' Aviano císaři, „křesťanstvo jest velmi zarmoucenó, jmenovitě papež, jenž jest všecek trudnomyslný.“

Než P. Marco nenaříkal pouze, nýbrž pracoval pilně do budoucna. Pro výpravu r. 1685. poslal císaři své návrhy, prose, aby byly předloženy státní i vojenské radě, aby však jméno jeho bylo zamlčeno; praví, že se tyto návrhy opírají jednak o důvěru v Boha, jednak o vojenskou jeho zkušenost, o vojenská pravidla,

o vojenské umění. Císař děkoval mnichu kapucínovi co nejsrdečněji a slíbil, že se všemožně přičiní, aby se ty návrhy provedly, především pak že se o nich po přání P. Markově poradí s vévodou lotrinským.

Návrhy P. Markovy byly obsáhlý, ovšem více všeobecný; podrobnostem vyhýbal, aby snad nemusil někdo býti potrestán, aby nebyl někdo uražen. Po jeho radě má se ve všech oborech veřejného života spořiti, má se šetřiti, jak praví, krve chudiny, mají rázně býti trestány všeliké přestupky, má se zmenšiti plat ministrův a dvorních úředníků, kteří berou, co vojínům náleží. Tito obětují krev i život za knížata, a mnohdy nemají ani chleba. Lepší správa má tedy býti zavedena. Zejména pak doléhá P. Marco, aby mělo vojsko řádné polní kněze, kněze vzorné, jimž pak bude musit býti dovoleno, svobodně a beze strachu pravdu mluvit, všeliký nepořádek a nespravedlnost neohroženě kárati. Každému vojínu musí býti dopřáno, v den sváteční obcovati mši svaté.

Podobným duchem jsou provanuta všechna ostatní přání P. Marka. Co do příprav k nové výpravě radí, aby se spěchalo. Ukazuje, jaká škoda vzešla z chybného otálení roku 1684.; ježto Turci obyčejně v červnu táhnou do boje, vytrhniž císařská armáda už 20. května. Praví, že se má vzítí napřed Nový Hrad, potom Nové Zámky, pak Stolný Bělehrad, konečně Budín.

Tyto návrhy byly císaři Leopoldovi tím vítanější, že vyhověl papež jeho prosbě a poslal mu P. Marka, aby se účastnil i výpravy roku 1685.

* * *

Rok 1685.

Po nepříznivém roce 1684. nadešel rok 1685., rok to přeslavných vítězství zbraní císařských a vojsk republiky benátské. S Francií bylo 15. srpna r. 1684. učiněno příměří, tak že mohla nyní mnohá knížata severní beze strachu pomáhati císaři ve válce turecké. Tak zejména knížecí dům brunšvicko-lüneburkský přispěl na rok 1685. 11.000 mužstva, jež vypraveno do Uher a jemuž udělil Leopold I. 260.000 zl. podpory. Také arcibiskup kolínský poslal několik tisíc vojáků.

Na začátku července oblehlo císařské vojsko, 40.000 mužů, Nové Zámky, pevnost mezi Nitrou a Komárnem. Pevnost tuto byl zbudoval Ferdinand I. na ochranu severo-západních Uher; avšak roku 1664. vzali ji Turci. Co se křesťané nyní chystali Nových Zámek dobytí, vytrhl nový velkovezír Ibrahim z Budína a táhl po pravém břehu dunajském na Ostřihom. Vévoda Karel Lotrinský myslil si, že polovici armády postaví u Nových Zámek; proto s druhou polovicí vydal se proti Ibrahimovi; šel s ním i P. Marco d' Aviano, jenž louče se s jenerálem Caprarou, pravil mu: „Jen zde zůstaňte, Vaše Excellence; mezi tím co my porazíme Ibrahima, zmocníte se vy Nových Zámek.“ U Komárna přešel Karel Lotrinský se svým vojskem na pravý břeh dunajský, a 16. srpna slavně poražen Ibrahim. Také Caprarovi podařilo se 19. září vzít pevnost Nové Zámky. Nelíčenou radostí plesalo vojsko křesťanské. P. Marco sloužil na poděkování mši svatou a zpíváno radostné „Te Deum laudamus“.

Také z Charvatska došla radostná zvěst, že i tam Turek poražen a do Oseka zahnán. Všech těchto vítězství dobytí v oktávě Nanebevzetí Panny Marie, Pomocnice křesťanů. Vděčný císař volal co chvíle se žalmistou Páně: „Quid retribuam Domino pro omnibus, quae retribuit mihi!“¹⁾

Kéž by jen byli císařští tenkrát lépe použili svých slavných vítězství; ale byli zdlouhavi; právem nařiká si P. Marco císaři 23. srpna 1685: „Všecko zlo, jež pozoruji a jež mi tolik starostí působí, záleží ve zdlouhavosti, která už mnoho škod způsobila a ještě způsobí.“²⁾

Náhradou za zemřelého arcivévodu Leopolda narodil se císaři 1. října druhý syn, a nazván Karel. K této radostné události přidružila se brzy nová, vítězství nad Toekoelym u Prešova v Uhrách. Jenerál Caprara obléhal nyní Košici. Toekoely odebral se do Velkého Varadína, aby si tam vyprosil na pašovi pomoci. Paša ho důstojně uvítal, vystrojil mu slavnou hostinu, ale po hostině spoutal ho řetězy a poslal do Drinopole. Takto pozbyli

¹⁾ Čím se odplatím Hospodinu za všecko, co učinil mi! Ž. 115, 12.

²⁾ Tutto il male che trovo e che molto mi dispiace, vi è la tardanza quale a causato e causa grandissimi mali.

uherští vzbouřenci své hlavy; i vzdala se vojsku císařskému města Košice, Prešov, Tokaj a mnohá jiná. Toekoely však ušel trestu smrti, jenž mu hrozil; místo něho popraven Ibrahim; nový velkovezír slul Soliman.

P. Marco d' Aviano dlel v kapucínském klášteře v Padově. Císař byl by ho rád měl na svém dvoře; i papežský nuntius mu přimlouval; než pokorný mnich odpovéděl: „Myslím, že mi císařský dvůr nesvědčí; jsemť člověk a ne anděl.“ Slíbil však, že se i příštího roku účastní válečné výpravy.

* * *

Rok 1686. Dobytí Budína.

Počal rok 1686. Bude to také rok vítězství nad Turkem? Papež Innocenc XI. nepochyboval, avšak myslil si, že už svýma tělesnýma očima nespatri vítězné slávy; bylo mu již 76 let a byl nemocen. Než dobrotivý Bůh dopřál přehorlivému služebníku svému viděti ještě mnohé ovoce otcovské péče o blaho křesťanstva.

Králi polskému poslal papež hojnost peněz, aby ho povzbudil k statečnému boji; císaři Leopoldovi složili kardinálové svaté římské církve 100.000 tolarů, právě tolik darovaly též římské dámy, a papež 200.000.

Děkuje z této značné hmotné pomoci, prosil císař sv. Otce, aby mu poslal duchovní pomoc, totiž P. Marca d' Aviano. Náš milý řeholník psal císaři, že už dostal také listy od Karla Lotrinského a od mnoha jenerálů, že ho všichni zvou na novou výpravu, že však jest mu čekati rozhodnutí papežova a jenerála řádu kapucínského. Tito oba rádi svolili. P. Marco byl tedy přichystán. Pln radosti patřil do budoucna; doufál, že r. 1686. bude veškeré království uherské vysvobozeno z rukou tureckých; doufál, že se císaři Leopoldovi s pomocí Boží podaří, Turka vůbec z Evropy zahnati a veškery ty krajiny církvi svaté znova získati. Blaho křesťanstva, moc a síla císařského domu byly P. Markovi pojmy nerozlučitelnými. L' Augustissima Casa e tutta la Christianità — toť zlatá nitka, jež se táhne všemi listy Markovými.

Z jara získal císař i vévodu braniborského, jenž poslal do Uher 8000 Braniborců, a Kur-Sasy, odkudž vyšly 4000. Z té duše přál si Leopold po radě P. Markově, aby byl především Budín vzat; palatin uherský Pavel Esterhazy souhlasil. Spoléhali na pomoc nejsvětější Panny Marie, již byl kdysi svatý Štěpán království uherské zasvětil. Palatin potvrdil tuto svou důvěru založením kostela Panny Marie Pomocné ve Vídni, kolem něhož později povstalo předměstí Mariahilf; císař pak viděl i ve jméně Budína „Buda“ pomoc Rodičky Boží zaručenu; vykládalť si písmena onoho jména takto: „Beata Virgo Dabit Auxilium“.

Avšak císařští jenerálové pamětlivi, kterak s nepořízenou r. 1684. Budín obléhali, radili, aby bylo napřed dobyto Stolného Bělehradu. Zdálo se, že císař jejich důvodům povoluje. Tu však právě došel z Italie P. Marco d' Aviano; pospíšil do Vídeňského Nového Města, kde císař meškal; přišel tam též vévoda lotrinský, a ujednáno, že by se mělo přece s Budínem začítí. Odebrav se za armádou, chodil P. Marco od vůdce k vůdci, až všichni získáni a rozhodnuti, že oblehnou Budín. Karel Lotrinský zapsal si do denníku: „Tak rozhodnuto ve svátek nejsvětější Trojice.“

P. Marco psal císaři pln radosti: „Jako byla Vídeň nejsvětější Trojicí od moru osvobozena, tak bude s pomocí Boží Budín Vašemu Veličenství vrácen.“

V první polovici měsíce června vyšlo vojsko křesťanské z Ostrihoma a Parkánů; Karel Lotrinský bral se po pravém břehu dunajském, kurfirst bavorský po levém břehu; 21. června stanuli u Budína.

Oči všeho křesťanstva obráceny nyní na Budín, jako před třemi léty na Vídeň; mělať býti vzata Turku hlavní bašta, a po té měly býti osvobozeny i ostatní země koruny svatoštěpánské. Kde kdo chtěl se účastniti této svaté války; v ležení císařském bylo viděti dobrovolníky ze všech krajin a národů: španělské grandy, italská hrabata, anglické lordy, německé prince, mnoho měšťanův i řemeslníky z Barcelony; napočítáno těchto dobrovolníků 7000; všeho vojska křesťanského bylo 60.000, turecké posádky v Budíně 10.000; spěchal však na pomoc velkovezír se 70.000. Boj o Budín, jenž trval od 21. června až do 2. září,

jest zajisté nej památnější té doby, zejména počínajíc od 29. července, kdy byl velkovezír se svou velikou armádou jen asi dvě, tři hodiny od Budína vzdálen.

Nejlepší mravní oporou byl Karlu Lotrinskému, jakož i všemu vojsku křesťanskému náš pokorný, zbožný mnich P. Marco d' Aviano; císaři napsal za tu dobu mnoho listův; o útoku ze dne 27. července zmiňuje: „Kdybych se nebyl díval vlastníma očima, ani bych nevěřil. Turci házeli neustále s hradeb na naše vojsko pytle střelného prachu, takže našinci ustavičně plameny obklíčení byli jako v pekle. Přes to však bojovali v tomto ohni jako lvové.“

Karel Lotrinský nabízel veliteli budínskému Abdimu pašovi, že když město dobrovolně vydá, může se svým lidem v pokoji odejít; avšak paša návrhu toho nepřijal. Mezi tím blížilo se turecké vojsko pomocné, vedeno velkovezírem Solimanem. Také císařskému vojsku spěchali na pomoc jenerálové Caraffa, Heisler a Schaerfenberk z Horních Uher a ze Sedmihradska. Ležení císařské daleko široko opevněno. Vojenská rada usnesla se, že zůstává u Budína 5000 pěchoty a 2000 jízdy, ostatní že vyjdou z ležení a utkají Solimana bojem. Stalo se tak 13. srpna. Než Soliman nedal se v boj, nýbrž snažil se po několik dní Abdimu do Budína poslati pomoc. Tu přichvátal jenerál Schärffenberk s 10.000 vojíny. Boje se Solimanem zanecháno, a celá armáda císařská vrhla se 2. září na Budín. Města šťastně dobyto, Abdi paša padl, posádka porubána. P. Marco d' Aviano, vida vítězství, psal hned císaři kratinkou, ale významnou zprávu: „Pochválen budiž Bůh i Panna Maria! Budín útokem vzat. Podrobností doví se Vaše Císařské Veličenství později. Pravý zázrak Boží. Myslím, že našich nepadlo ani sto. Spěchám. Ústně povím více Vašemu Císařskému Veličenství, jež ctím; raduji se z plna srdce a trvám Z bojiště, 2. září.“

Dobytí Budína vítáno a velebeno všude, jako přede třemi léty osvobození Vídně. Jakub II., král anglický, pravil: „Jako osvobodil Vídeň, tak dobyl nyní Budína sv. Otec. Od věků nebylo takového papeže na stoliči Petrově.“

Dobytí Budína bylo jistou měrou zároveň porážkou Solimanovou; prehalt s velikým vojskem svým pronásledován od

císařských. Segedin vzat. Na pravém břehu dunajském dobyl Ludvík Bádenský v kratinké době Simontornyje, Siklosa, Pětikostelí, Kapovara, a spálil slavný turecký most u Osěka. Císař vyznamenal ho za tato skvělá vítězství důstojností polního maršálka. Také Benátčané šťastně bojovali; dobyliť na poloostrově Morei znamenité pevnosti Nauplie téhož dne, kdy vzat Budín.

P. Marco d' Aviano radil císaři Leopoldovi, aby se příštího roku zmocnil celých Uher a potom aby zaměřil na Cařihrad. Leopold byl by rád dal syna svého Josefa korunovati za dědičného krále uherského, aby takto nastal konečně mír a pokoj v té nešťastné zemi. Jednáno v té příčině s magnáty uherskými. Také P. Marka radil se císař; P. Marco odpověděl: „Bojím se, že budou Vašemu Císařskému Veličenství Uhři odporovati a vzdorovati. Zjevné dobrodiní, jež jim chce Vaše Císařské Veličenství prokázati, stěží nakloní si ta jejich nespolehlivá a pyšná srdce. Ten národ jest málo věrný, spíše vrtkavý a hrdý. Přes to však doufám, že se vše dobře skončí, když bude při korunovaci království prohlášeno dědičným, a když práva a privileje budou utvrzeny. Bůh chrání Vašeho Císařského Veličenství, možno tedy doufati, že i tentokráte pomůže a přispěje, jak až dosud pomáhal.“

* * *

Rok 1687.

Velkovezír Soliman boje se jíti do Cařihradu, meškal ve Velikém Varadině a psal odtud na počátku roku 1687. dlouhé psaní markraběti bádenskému Heřmanovi, předsedovi císařské rady vojenské, aby prý byl zjednán mír. Psal ovšem nadarmo, ježto si císař z té duše přál, v boji pokračovati, aby byla pýcha turecká zcela zlomena. Tato vůle Leopoldova zračí se též v listě poslaném P. Markovi d' Aviano, v němž píše: „Pověst, že by Turek rád mír, jest pravdiva. Já jich však nevyslyším, a zajisté nebude mír učiněn, leč bych byl donucen. A byl bych donucen, kdyby se mně nedostávalo válečných prostředků, kdybych byl s druhé strany od krále francouzského napaden, anebo kdyby takových věcí na mně žádal, že bych nemohl svoliti. I ten král

jest v rukou Božích. Přeji mu všeho dobrého; kéž by jen byl spravedliv a zachovával naši smlouvu!“

A tak bojováno s Turkem i r. 1687. V Řecku i Dalmácii dobyli Benátčané v létě slavných vítězství; do Benátek spěchalo vítězné poselství za poselstvím; padla města Patras, Lepanto, Korint, Athény. Mramorová lvová, kteří zdobili vjezd do přístavu pirejského, odvezeni jako kořist válečná do Benátek a postaveni před zbrojnicí; vojevůdci Morosinimu postavil senát bronzovou sochu v zasedací síni; na podstavci napsáno: „Peloponnésanu Morosinimu, živoucímu, senát.“

Císařské vojsko nebylo v červnu a v červenci tak šťastno jako Benátčané. Karel Lotrinský chtěl se především zmocnit poříčí Drávy; i přitáhl s vojskem až k Osěku. Než že marným se zdálo Osěk obléhati, odešlo vojsko naše do Šikloše, a čekáno, až přišel vévoda bavorský. 15. července spojila se armáda Karlova a vévody bavorského, a vydali se opět na Osěk. Turci však byli město výborně opevnili, takže i nyní podruhé vidělo se císařským generálům nemožným města dobyti.

Karel Lotrinský naříkal si císaři, císař pak psal ihned P. Markovi d' Aviano, jenž byl v ležení přítomen, aby se snažil milého vévodu potěšiti. P. Marco radil, těšil, povzbuzoval, seč byl; v duchu prorockém volal generálům: „Pánové, budeme bojovati; nebojte se, důvěřujte Bohu, vítězství bude naše!“

Přes všecko úsilí našeho horlivého řeholníka ustanoveno odejiti od Osěka do Budína. Přes Dardu bralo se vojsko císařské do Baranyavaru, severozápadně od Osěka. Velkovezír pustil se nyní za nimi a dohonil je, ani tábořili mezi Šiklošem a Moháčem. Zde nastal 12. srpna tvrdý, strašný boj; Turek poražen a pronásledován; velkovezír spasil se na loďce na řece Drávě, někteří utekli do Osěka, ostatní utonuli v řece nebo padli pod mečem. Zahynulo takto 43.000 Turků; jenom 7000 jich uteklo. Všecka turecká děla, 160 praporů, celé ležení, všecky zásoby staly se kořistí vojska křesťanského. Ve staně velkovezírově sloužil P. Marco d' Aviano ráno 13. srpna slavnou mši svatou na poděkování a měl dojemné kázání o slovech Žalmisty Páně: „In te, Domine, speravi, non confundar in aeternum. — V Tebe, Hospodine, jsem doufal, nechť nejsem zahanben na věky.“ (Ž. 30, 2.)

V tomto boji u Moháče vyznamenal se zejména princ Eugen Savojský; za to svěřena mu čestná úloha, by donesl císaři radostnou zvěst o slavném vítězství.

Velkovezír Soliman hrozil se trestu, jenž ho čekal, že tak nešťastně bojoval; myslil si, že by bylo sultánovi náhradou za tuto porážku, kdyby byl učiněn mír; i poslal pokorný list vévodovi lotrinskému i kurfirstovi bavorskému. Císařští vojevůdcové však ani neodpověděli; jim nebylo mír smlouvati, nýbrž vítězství v užitek svůj, v užitek císařův obrátiti. Z Oséka posádka turecká utekla, jenerál Dünewald shledal město prázdno. Vzat Petrovaradín, obsazeno Slavonsko. Karel Lotrinský ubíral se s armádou přes Dunaj do Sedmihradska, kdež chtěl zimovati. Smlouvou uznána církevní a občanská práva obyvatelstva Sedmihradského, kníže Abaffi uznal svrchovanost císařovu. 9. prosince korunován slavně v Prešpurce devítiletý syn Leopoldův Josef na dědičného krále uherského. Vykonav posvátný obřad, ozdobiv korunou hlavu Josefovu, přikryv ho pláštěm sv. Štěpána, pravil staříčký, 86letý primas uherský, arcibiskup ostrihomský, Jiří Szeleptseny: „Nyní v pokoji zavru oči své, když mi Bůh dopřál milosti, abych v době, kdy Innocenc sedí na stolci Petrově, nevinnost korunoval na trůně královském!“

Když se byl císař Leopold listem sdělil s P. Markem o tuto korunovací a o lepší časy, jež v Uhrách nastaly, odpověděl mu P. Marco: „Vším způsobem jest chváliti dobrotu a lásku, s jakouž Vaše Císařské Veličenstvo s Uhry naložilo. Možnost tento národ dobrotou a láskou u věrnosti zachovati; u něho v pravdě platí přísloví: Verbum dulce facit amicos et pacificat inimicos.“¹⁾

Jenerálu Caraffovi vzdalo se i město Jager, jakož i Munkáč. Munkáč byl tři léta vzdoroval zbraním císařským; hájila ho choť Toekoelyho Helena.

V tureckém vojsku vzmožila se vzpoura a zničila Solimana; doléhalo na sultána, až jest velkovezír v Cařihradě popraven. Po té žádáno, aby bylo sesazeno několik, ba mnoho vojenských hodnostářův. I v tom povolil Muhamed IV.; prosil pak, aby vojsko netáhlo do Cařihradu, nýbrž aby přezimovalo ve Srédci a

¹⁾ Slovo laskavé činí přátely a usmíruje nepřátely.

v Plovdivě. Buřiči ještě neustali. Muhamed zahrán s trůnu, uvržen do žaláře, a bratr jeho Soliman, jenž byl kolik let vězněn, povolán sultánem. Soliman II. byl by rád učinil mír s císařem; ale marně; křesťané chtěli i roku 1688. válčiti a nadáli se i do toho roku slavných vítězství, zejména papež Innocenc XI. a P. Marco d' Aviano.

Po bitvě u Muháče odebral se P. Marco ke kurfirstovi falckému, tchánu císařovu, jenž ho vřele byl pozval. Po té ubíral se Švýcarskem do Benátek. Z Benátek psal v prosinci císaři, že všude na svých cestách znamenal, kterak jsou lidé nadšeni vítězstvím nad Turkem; francouzský vyslanec ve Švýcarsku řekl prý mu, že by si i francouzský král jinak vedl, kdyby s ním P. Marco promluvil. Příštího roku budiž udeřeno na Bělehrad, odtud pak že bez překážky dostane se vojsko císařské k Cařihradu.¹⁾

Když P. Marco svůj list dopsal, připadlo mu, aby svůj návrh ještě důrazněji odůvodnil; i přidal, dovolávaje se papeže: „Mohu říci Vašemu Císařskému Veličenstvu, že si papež přeje, aby se Vaše Císařské Veličenstvo pokusilo v příštím polním tažení o Bělehrad. Doufám, že se útok s pomocí Boží, Panny Marie a archanděla Gabriela podaří, a pak vniknou zbraně císařské k Cařihradu.“²⁾

Tak bylo na konci roku 1687. Ovšem povstala též v některých lidech závist.

* * *

Rok 1688.

Nadešel rok 1688. Aby se neprodlévalo a zbytečně času nemařilo, psal P. Marco d' Aviano hned v lednu císaři: „Jestli kdy, jest zajisté tentokráte nanejvýš potřebí, aby byla císařská armáda v čas pohotově. Stane-li se tak, bude zajisté Bělehrad

¹⁾ Nella prossima campagna si renderà facile l'impresa di Belgrado, e poi di là senza ostacolo tendere verso Constantinopoli.

²⁾ So dire a V. M. C. che il Papa desiderarebbe che V. M. C. tentasse nella prossima campagna l'acquisto di Belgrado, e spero farà con facilità con l'ajuto di Dio, di Maria e S. Gabriele Arcangelo, et anco con le sue armi s'avvanzerà verso Constantinopoli.

vzat, padne i Srbsko a Bosna, bude zabezpečeno panství naše po celých Uhrách, v Slavonsku i v Sedmihradsku, po té i v Multánsku, Valašsku i Bulharsku. Pak bude příhodná doba, aby mladistvý král uherský byl zvolen i králem římským a korunován. Jen si račiž Vaše Císařské Veličenstvo pospíšiti; uvidíte divy. Jen nepochybovati, ale důvěřovati. E non dubiti, ma confidi! Divíme se ovšem zde v Itálii nepokojům francouzským; avšak bohdá ukáže se, že se tam neopováží proti zjevné vůli Boží jednati.“

Toto doléhání P. Markovo bylo velice důmyslné, ježto v Turecku dosud zuřila vzpoura. Ve Vídni však jevila se i tentokráte stará zdlouhavost, a nad to onemocněl i vévoda Karel Lotrinský. Když v květnu P. Marco do Vídne přišel, ležel vévoda ještě nemocen.

Tehdy vzdala se turecká posádka ve Stolném Bělehradě; v červnu dobyto Lipy. Kaniža a Siget obléhány. Než což to vše proti pevnosti Bělehradské! Od roku 1521., kdy se byl Soliman I. Bělehradu zmocnil, zaplavovali odtud Turci celé Uhry; byla to nejmocnější bašta turecká. Předobře byl si P. Marco d' Aviano vědom, jak důležit jest Bělehrad; proto psal císaři: „Bez Bělehradu jsou všechna naše vítězství jen dočasná, nezaručena, málo prospěšná. Blaho Vašeho Císařského Veličenstva i všeho křesťanstva žádá, abychom vzali Bělehrad. Právě proto překáží nám Francie a všichni ostatní závistníci.“ Zmiňuje též, že se francouzský vliv jeví i v císařské armádě a že jest na nejvyšší potřebí, aby se Karel Lotrinský ujal hlavního velení.

Jako přede dvěma roky, když běželo o dobytí Budína, srovnával se i nyní císař Leopold s P. Markem, že musí býti Bělehrad vzat, a litoval velice, že jest vévoda lotrinský nemocen. Ani v červenci nebylo ještě naděje, že by se vévoda účastnil výpravy bělehradské. Tu se nabídl bavorský kurfirst Maxmilian Emanuel za vrchního velitele. Císař svolil, avšak přidal mu osvědčené vojevůdce Capraru a Caraffu, a především P. Marka. „Znáte, Vaše Velebnosti,“ píše Leopold P. Markovi, „ušlechtilou povahu kurfirstovu a víte, že jest vojín, jenž osvědčí svou dobrou vůli. Mějte jen, prosím, pozor, aby se něco nestalo, z čeho by nám vzešla škoda. Doufám, že Vaše Velebnost kurfirstovi ve všem

přispěje a poradí, zvláště, aby byla vždy svornost mezi ním, Caprarou a Caraffou.“

Toto napsal císař Leopold 17. července, a P. Marco v témž smyslu psal už 13. července: „Přispěji zajisté kurfirstovi a upřímně, poctivě všecko mu připomenu, co uznám prospěšným a nutným. Naději se dobrého výsledku“ .

28. července přibyl kurfirst Maxmilian Emanuel do Petrovaradína, kdež naň čekalo 30.000 mužův. Ohnivě výmluvnosti našeho milého řeholníka se podařilo přiměti vojevůdce, aby se přešlo přes řeku Sávu. Šťastně přešli 7. srpna a oblehli Bělehrad. Předměstí zapáleno. Po té však bylo čekati, až došla děla z Budína.

Karel Lotrinský se mezi tím uzdravil a pospíchal ku Bělehradu. Maxmilian Emanuel bál se nyní, že nebude dopřáno jemu jedinému slávy vítěze bělehradského, nýbrž že se bude musit dělit s Karlem Lotrinským, a proto všelijak projevoval svou nevoli. P. Marco d' Aviano psal v té příčině císaři a radil, aby vévoda Lotrinský ještě nepřicházel; chlácholil též kurfirsta bavorského a domlouval mu laskavě. Konečně ujednáno, že Karel Lotrinský vpadne se 6000 jezdců do Bosny.

5. září vyzval kurfirst velitele posádky bělehradské, aby se vzdal; tento však vzkázal, že se stane, jak Bůh chce, a že se budou ještě brániti.

Ráno 6. září sloužil P. Marco d' Aviano mši svatou, požehnal všemu vojsku a pravil kurfirstovi: „Buďte dobré mysli, Výsosti! Bůh jest s námi, udělí nám, čeho si přejete!“ Po té útočeno všemi silami na Bělehrad. Krušná to práce. Byloť proniknouti dvěma příkopy, byloť slézti dvoje hradby. Bojováno krutě dvě hodiny. Naši zvítězili, Bělehradu dobyto, s věží zavlály císařské prapory.

O svátku Narození Panny Marie, 8. září, oslaveno v Bělehradě vítězství slavnými službami Božími na Belvederu, odkudž před pěti roky byl sultán Muhamed s pýchou patřil na své vojsko, táhnoucí na Vídeň. P. Marco d' Aviano sloužil mši svatou, zpíval „Te Deum laudamus“ a promluvil bohonadšenou řeč děkovací k vojsku rozradostněnému. Dosáhnuv, po čem toužil, vrátil se náš milý mnich do Italie do svého chudičského kláštera.

Všude se nyní mluvilo, že když Bělehrad vzat, není žádné pevnosti na cestě do Cařihradu, že se tam může vítězné vojsko císařské směle vydati, že brzy i v Cařihradě zavlaje s paláce prapor císařský, na chrámě pak sv. Žofie že se zastkvěje svatý kříž; císař Leopold prý povolán, vykonati dílo, jež si byl už Karel V. životní úlohou uložil, zahnati totiž Turka přes Hellespont do Asie. Avšak jako kdysi Karel V. měl na všech cestách svých soupeřem krále francouzského Františka I., tak škodil císaři Leopoldovi francouzský král Ludvík XIV. Právě když vztýčeny na věžích bělehradských vítězné prapory císařské, zvěstováno, že se Ludvík stal věrolomným, že vojsko jeho překročilo Rýn.

IV.

Listy P. Markovy a císaře Leopolda I. z roku 1688. a 1689.

Pater Marco d' Aviano dlel v Padově. Myslil, že jeho válečná činnost jest ukončena; i napsal 9. prosince 1688 císaři Leopoldovi tento list:

„Pozdravuji Vaše Císařské Veličenstvo nejpokorněji a oznamuji, že jsem s pomocí Boží zdráv došel Padovy, kdež nyní v zátíší a pokoji žiju. Vzdálen lidí žiju jediné Bohu a jako v ráji připravuji se na poslední cestu, až mne Bůh zavolá; nevím nyní, jaké změny se dějí v podvodném a zrádném světě. Avšak Vaše Císařské Veličenstvo může spoléhati na mou zvláštní a upřímnou oddanost Vašemu Císařskému Veličenstvu a císařskému domu; mohuť v té příčině ukázati, co jsem v minulých dobách a nedávno s pomocí Boží vykonal.

Vít Vaše Císařské Veličenstvo, kterak jsem za obléhání Vídně dosáhl od Boha milosti, že jsem snažnými prosbami přiměl vojsko pomocné, že přitáhlo k Vídni o deset dní dříve; kdybychom byli ještě pět dní meškali, byla Vídeň v rukou nepřátel. Dvakráte jsem ukonejšil a utišil krále polského, jenž byl z mnoha příčin roztrpčen, a spůsobil jsem, že se horlivě dal do osvobození Vídně. S pomocí Boží zdařilo se toto dílo přeslavně. Co jsem u Vašeho Císařského Veličenstva a u vojska dlel, povstaly různé sváry, žárlivosti, nedorozumění, jež by byly mnoho neštěstí způsobily, ježto se týkaly osob knížecích a nejvyšších důstojníkův. I tyto neshody jsem s pomocí Boží spořádal, tak že se vše dalo

šťastně a ke zdaru V. C. V. Také do Říma jsem psával, jenom aby bylo poslouženo Vašemu Císařskému Veličenstvu.

Když byl Budín poprvé obléhán (1684), Bůh jest mi svědkem, co jsem se tenkrát nanamáhal a nastaral, aby se útok podařil. Řekl jsem vojevůdcům bez obalu: „Tím nic nesvedete, když budete útočiti na místa pevná, tím císařské vojsko jenom zničíte.“ Rozhořčení odpovéděli mně, že já budu vinen, když armáda s nepořízenou odtáhne. Tu jsem jim řekl veřejně: „Pyšným se Bůh protiví, ale pokorným dává milost.“ Potom jsem vojsko opustil, věda napřed, jak smutný bude konec.

Za druhého obléhání Budína (1686) povstaly opět neshody, revnivost, třenice mezi veliteli a jenerály; s pomocí Boží, Panny Marie a archanděla Gabriela vše jsem utišil a přiměl jsem je, že v pořádku a rázně dali se do boje, a ke cti Boží města dobyto.

I u Nových Zámků (1685) nebylo svornosti mezi vojevůdci a hrozila nám veliká pohroma. I tu podařilo se mi, rozvaděné mysli smířiti, načež pevnost vzata a nepřítel i v širém poli poražen. Podobně jsem si vedl i jindy, když se nedůvěra a rozkol zmáhaly, a dobrotivý Bůh dopřál nám slavných zázračných vítězství. (Muháč 1687.)

Konečně i na této poslední výpravě, kdy se celé peklo vzpíralo přechodu přes Sávu a útoku na Bělehrad, mohu směle říci, že já jediný odporoval jsem bázlivým velitelům, nedbaje pronásledování a potup, jež mne čekaly. Stále jsem tvrdil, že nebylo nikdy příhodnější chvíle k útoku, jako tentokráte. Stalo se. Bělehrad vzat. A kdyby byly po té jen čtyři tisíce mužů vypraveny po Dunaji, mohli jsme míti i Nikopol. Pracoval jsem všemožně, aby tento návrh proveden, pomáhali mně i nejzkušenější důstojníci; avšak odporovali nám tíž, kteří před tím nechtěli Sávy přejíti. Kdyby byl býval můj návrh přijat, mohlo nyní Vaše Císařské Veličenstvo míti Srbsko, Bulharsko, Multánsko, Valašsko, mohlo míti daně z těch zemí, a Turek nemohl by už dodávati do Sedmihradska dobytka, obilí a mouky.

Vaše Císařské Veličenstvo, jež mne svou vrozenou dobrotou žádalo, abych přebýval na Vašem dvoře, ví, jak rozhodně jsem se dvoru vzdaloval a jak, když mně bylo s Vaším Císařským Veličenstvem jednati, dni svého pobytu jsem ukracoval. Nikdy ani pro sebe, ani pro jiné nechtěl jsem přijati, co mně milostivá velko-

dušnost V. C. V. nabízela. Nikdy jsem se ničeho nepodjal, leč pravé služby Vašemu Císařskému Veličenstvu a křesťanstvu, vždy jsem žil a putoval pod ochranou Boží, nemaje vlastních zájmů, v upřímnosti a v pravdě.

Toto vše jenom proto vypravuji, aby Vaše Císařské Veličenstvo vidělo, že Vás bídný hříšník bratr Marco miluje z celého srdce; vímť, že není na světě člověka tak nedokonalého, jako já, jenž jsem hoden všeho zla a ničeho dobrého; co pak na mně dobrého, pochází jediné od Boha, jak se praví (v Písmě svatém): „Všelike dání výborné a každý dar dokonalý s hůry jest, sestupující od Otce světél.“ (Jak. 1, 17.)

Bůh ví, jak upřímně lituji Vašeho Císařského Veličenstva za nynějších trudných poměrů.

Zaslechl jsem, že jest Vaše Císařské Veličenstvo přinuceno, s Turkem v mír vejíti; také tak soudím; avšak bojím se, že Turek, popichnut od toho, jenž touží po světovládě (od Ludvíka XIV.), bude se vzpírati a žádati, aby Vaše Císařské Veličenstvo více postoupilo, než čeho dobylo. Kurfirstům běží o dvojí věc: jednak aby V. C. V. nenabylo přílišné moci, jinak aby nepropadli panství francouzskému.

Myslím, že V. C. V. už neuvidím a že už nebudu obtěžovati svými listy; avšak modliti se budu především za spásu Vaší duše a za pevné zdraví, jakož i za všecek nejvyšší dům císařský.“

Tot tedy památný list Markův ze dne 9. prosince r. 1688. Než i císař psal téhož dne a roku P. Markovi:

„Právem, milý Otče, mohu říci: Úzkosti sevřely mne se všech stran. Neboť s jedné strany působí Francouzi nevyslovitelnou škodu a zmatek v říši; a nevím si rady, jak se jim opřít. S druhé strany nejsem ještě prost Turka. Ač bych v této svaté válce rád pokračoval, nemohu, že nemám prostředků; nevím papež, bude-li mně moci přispěti. Co mám počíti? Důvěřuji jediné v Boha, který pomáhá těm, kdož ho milují.

Nad to i válka Hollandska s Anglií¹⁾ starostí mě naplňuje, ježto z ní může povstati veliké nebezpečení katolickému náboženství. Král tam podlehne. Proto potřebuji velice modliteb a důmyslné rady Vaší Velebnosti. Zatím vynasnažím se, seč budu,

¹⁾ Jakub II., král anglický, chtěl ve své říši katolické náboženství opět všeobecně zavést. Parlament se mu vzepřel a povolal Viléma Oranského. Jakub II. musil se útekem spasiti.

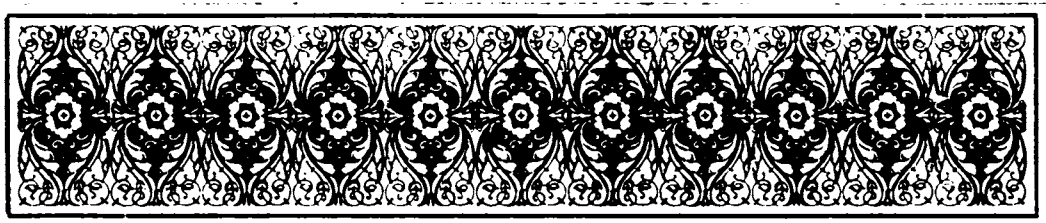
i život svůj nastavím, jenom aby svaté náboženství nevzalo škody. Toužebně budu čekati na odpověď Vaší Velebnosti.“

Odpověď P. Marka d' Aviano ze dne 6. ledna 1689 srovnávala se v podstatě s názory císařovými.

Dne 23. ledna r. 1689. píše Leopold I. opět P. Markovi: „Jest očividno, že francouzský vpád do naší říše pochodí od nepřítele pokolení lidského, od ďábla, jehož zajisté není tajno, že naše válka s Turkem ohrožuje jeho moc, a jenž proto této válce překážky činí skrze toho knížete, jenž by vlastně jako křesťan měl býti naším účastníkem v tom svatém boji. Ať jest Bůh mstitелеm, Bůh, jenž nejlépe ví, oč běží. Věci svaté nebude účasten (Ludvík XIV.), jenž překáží, aby nám byla s prospěchem vítězství nad Turkem, jenž náměstku Kristovu nejen vyhrožuje, ale též ho tísní, jenž roztrženému už křesťanstvu škodí, a přes to přese všechno tvrdí, že prý našeho katolického náboženství nekazí, jemužtě přece zřejmě hrozí záhuba. Proto vynasnažím se ze všech sil, abych se mohl oběma zarytým nepřátelům na odpor postaviti. Bude to těžká práce, ale ne nemožná, jen když budou německá říšská knížata plniti svou povinnost a vzeprou se králi francouzskému. Zajisté tisíckráte více by mě těšilo, kdyby mně nebylo vejíti v mír s Turkem, abychom tam mohli svaté náboženství naše rozšířiti. Bude-li však přece mír učiniti, postarám se, aby byl křesťanstvu veleprospěšný. Polsku a Benátkám by se více líbilo, kdybych se smluvil s Francií. To však na výsost nemožno, ježto král francouzský nedbá ani úmluvy, ani věrnosti, ani přísahy.

Poměry anglické velice mě zarmucují. Nastane tam asi hrozné pronásledování našeho sv. náboženství a snese se odtud bouře i na Francii; z té však nechci nikterak kořistiti. Jest mi útěchou, že jsem nižádné nezavdal příčiny k tamějšímu převratu, ba mohu směle říci, že kdyby Francie vpádem do naší říše nebyla roznítila války, nebyl by se tam král (Jakub II.), nebylo by se náboženství katolické octlo v tomto nebezpečení.“

V.

Marné jednání o mír. Další boje.

Turecké poselství, jež mělo učiniti mír, došlo Vídně v listopadu roku 1688. Brzy na to vzdala se vojsku císařskému pevnost Siget. Poslům tureckým dán přibytěk v zámku Pöttendorfu, jenž leží několik hodin od Vídně; neměliť takto zvědět, co se děje na západě; avšak tomu nebylo lze zabrániti. P. Marco d' Aviano píše v té příčině 9. února roku 1689., že se bojí, aby Turci popichnutí Ludvíkem toužícím po světovládě nezpyšněli a nežádali, aby jim bylo vydáno vše, čeho císařské vojsko dobylo; praví, že na říšská knížata nelze spoléhati, ježto se stále kolísají mezi dvěma myšlénkami, jednak aby dům rakouský příliš nezmohutněl, jinak aby se nedostali pod panství Francie; proto, nebude-li mír s Turkem zjednán, radí, aby se císař čtrnácti tisíci mužů bránil; může prý takto dobyté území podržeti, ba i Bosnu ještě získati.

Jednání o mír nevalně prospívalo. Zástupcové císařští především žádali, aby jim byl vydán spiklenec Toekoely, původce všeho zla. Turci odporovali; dověděliť se, že císařským plukům bylo z Uher na Rýn proti Ludvíkovi francouzskému odejiti, dověděli se, jak se všecko Francie bojí; věděli též, že císař Polska a Benátek, svých spojenců, neopustí, a právě podmínky míru, jež udával král polský i republika benátská, zdály se poslům tureckým nesplnitelnými; avšak i jejich podmínky byly převeliky; žádaliť, aby turecké portě bylo vydáno Sedmihradsko, aby jí byly po-

nechány pevnosti Velký Varadín, Temešvár, Gyulai a Kaniža. Těžké, přetěžké bylo jednání; za měsíc březen vzrostla neshoda tak, že nebylo naděje, že bude mír ujednán. Zatím bojováno dále.

Škodolibý Ludvík XIV. velice se z toho radoval; řeklť zřejmě: „Turci činí divy. Oni už nechtějí míru. Všecky zprávy vídeňské praví, že vévoda lotrinský tento rok na Rýn nepřijde.“ I myslil si Ludvík, že se nyní snadno domůže římské koruny císařské a že lehce nabude Španělska, císař Leopold že podlehne, když bude se dvou stran sevřen. Avšak neběželo pouze o císaře Leopolda; i ostatním státům bylo se strachovati věrolomného Ludvíka XIV. Proto 12. května roku 1689. smluven obranný spolek proti králi francouzskému mezi císařem Leopoldem a republikou nizozemskou; Leopold slíbil, že se postará, aby i král španělský přistoupil, Nizozemčané pak že pohnou i svého krajana krále anglického Viléma III.

Syn Leopoldův Josef, mladistvý král uherský, měl býti zvolen králem římským a nástupcem císařovým, aby byly takto zmařeny nepřátelské a podvratné záměry Ludvíkovy, nad něhož od doby Hohenstaufů neměla církev a stolice římská horšího nepřítele. Když se v té věci radil Leopold P. Marka d' Aviano, odpověděl mu slavný náš mnich: „Za nynějších okolností jest vši silou se přičiniti, aby se volba vykonala, dříve než by nastala změna úskokem toho, jenž vždy v kalné vodě rád loví a po tom dychtí, co jest na zkázu křesťanstva“ (Ludvík).

*

✱

*

Rok 1689.

Roku 1689. bylo císaři Leopoldovi bojovati jak s Turkem, tak s Ludvíkem XIV., králem francouzským. Věrné korunní země uznávající, že si zeměpán spravedlivě vede, povolily císaři 13.000 mužův a slíbily, že ještě více dají. A tak mohl Leopold vypraviti 24.000 vojáků na Rýn proti Ludvíkovi a zároveň i dosti četnou armádu proti Turkovi; slavný vítěz nad Turkem, nejlepší generál Karel Lotrinský, poslán na Rýn, vojevůdcovství pak v Turecku svěřeno Ludvíkovi, markraběti bádenskému.

Poddaní Leopoldovi byli velmi obětavi, vojsko bylo srdnato, avšak správa císařských úředníků byla ve mnohé příčině chybná, nedostatečná, ba i nespravedlivá; toť byla nemoc naší říše; přílišná dobrota císaře Leopolda byla mnohým nesvědomitým lidem pláštěm, pod nějž skrývali své nepoctivé jednání, své podvody. Rádcové císařovi báli se pánu svému žalovati, nebál se však P. Marco d' Aviano, a oznámil mu zřejmě, že zmíněná nespravedlivost správních úřadů velice by překážela zdaru císařských zbraní, jimž bojovati nyní na východě i na západě.

Císař Leopold přál si z té duše, aby náš milý řeholník bydlel s ním ve dvoře císařském; P. Marco se zdráhal. „Nemohu,“ odpověděl 2. února r. 1689.; „viděl jsem, že dvořenínům není prvním Bůh, nýbrž dvorské pochlebování a nekalé prospěchářství.“ Aby však přání císařovu přece poněkud vyhověl, slíbil, že ob čas pobude na jeho dvoře dvanácte dní, a tu že mu vždycky upřímně a svědomitě poví a poradí, čeho bude potřebl; mimo to bude prý častěji psáti.

Dne 12. května roku 1689., kdy smluven válečný spolek, psal P. Marco císaři a naříkal, že nastane bezpochyby dvojitá válka na západě i na východě; těšil však císaře, pravě, že boj jeho bude spočívat na spravedlnosti, nutnosti a pravdě. Po té však podotýká důvěrně: „Jako Vašemu Císařskému Veličenstvu vždycky běží o čest Boží, tak prosím, abyste si ráčil všimnouti hříchův opustných, jichž následky bývají horší nežli hříchův dopustných. Z těchto vzchází škoda jenom osobě hřešící, ony však škodí mnoha duším, zemím a královstvím; povstávají z nich nové hříchy, množí se, rostou a volají pomsty Boží i trestu. Mluvím Vašemu Císařskému Veličenstvu u vší účtě; ježto však Vás ze srdce, upřímně, nezištně miluji, rád bych, aby Vaše Císařské Veličenstvo v každé příčině, duší a tělem, bylo blaženo.“

Dne 26. srpna roku 1689. psal císaři markrabě Ludvík z Jagodiny v Srbsku, že se chystá na Niš; dne 29. srpna poražena turecká armáda u Batudžiny; po té bylo přes tři neděle čekati. Dne 24. září dobyto Niše, vzat též Vidín a zabráno i Albánsko až do Prištiny.

Císař Leopold si myslil, že tyto porážky pohnou tureckou portu, aby s ním konečně vešla v mír, a poručil markraběti Ludvíkovi, aby v té příčině oznámil do Cařihradu, že by bylo

podmínkou míru, aby císař podržel všechny země a místa, jichž dobyl; totéž mělo se říci zvláštnímu poslu tureckému, jenž byl z Cařihradu vypraven za oním poselstvím, jež ve Vídni dosud meškalo. Posel ten došel Vídně v září; avšak neustupností tureckou všechno jednání o mír zmařeno.

Jako na východě proti Turku, tak i na západě proti Ludvíku XIV. byly šťastny voje císařské. Na začátku září vzdalo se město Mohuč, po té i Bonn. Tato vítězství radostně uvítána v celé říši, zejména v Augsburgu, kdež císař Leopold právě dlel. Dne 24. ledna roku 1690. zvolen v Augsburgu králem římským dvanáctiletý syn Leopoldův, arcivévoda Josef, král uherský, a dne 26. ledna korunován v tamějším dómě. Toť bylo převzácné ovoce vítězství dobytých nad Ludvíkem francouzským; záměr jeho byl zmařen, země nenabyl, císařské koruny římské domu svému nezískal.

* * *

Rok 1690.

Po korunovaci Josefově navrátil se císař Leopold do Vídně; přibyl tam 6. března r. 1690. a slavnostně uvítán od stavů dolnorakouských. Kanclér zmínil ve své uvítací řeči nejdůležitější děje ze života císařova; pravil, že vítězným zbraním císařským děkuje Polsko ze svého krále, Dánsko ze svého zachránění, Nizozemsko z výdatné pomoci ve své tísní, svatá říše římská že zachována proti králi francouzskému, za Leopolda že poprvé nabízel Turek mír, což po tři sta let neslýcháno.

Tato poslední slova byla ovšem pravdiva, nyní však už neplatila. Nastávaly opět trudné časy, neštěstí se opět dralo na císaře.

První rána byla smrt papeže Innocence XI.; zemřel v srpnu roku 1689. Bylo dopřáno tomuto ctihodnému starci, viděti svými smrtelnými očima naplněno své převroucí přání: úplné osvobození Uher z tvrdého jha tureckého. Zároveň však ztrpčeny Innocencovi poslední chvíle neurvalostí a zlobou Ludvíka XIV. Zvolen nový papež Alexandr VIII., který vzhledem k Turkovi neměl odhodlanosti a ráznosti Innocencovy.

Nový velkovezír turecký Mustafa Koeprili doléhal mermocí na sultána, aby bylo s císařem dále válčeno; pomáhal mu

výborně v té příčině francouzský vyslanec markýz Chateauneuf, jenž nabízel spolek Francie s Tureckem a sliboval, že král Ludvík, bude-li mu štěstí přát, zabere Německo a Vídeň, Uhry pak že vydá portě turecké. Slibům těmto velkovezír sice mnoho nevěřil, avšak zlato, jež Chateauneuf přinesl, bylo mu vítaným.

Dne 1. ledna r. 1690. poraženo naše vojsko u Katsianeka v Albánsku; ze 3000 vojáků spasilo se útekem jen asi 800. Náhradou za tuto porážku bylo dobytí Kaniže. Brzy však stihla císaře jiná rána; 18. dubna skonal ve Welsu vévoda Karel Lotrinský, tento přeslavný generál a vítěz, jenž byl Leopoldovi znova získal Uhry a Sedmihradsko.

Naši jižní armádě bylo ustoupiti do Niše. V květnu vytáhl do boje velkovezír Mustafa Koeprili. Ludvík Bádenský poslán od císaře do Sedmihradska, kdež také byly naše voje nedávno poraženy. Koeprili vzal Vidín. Níš se vzdala. Bělehrad ztracen. Ve Vidni nastal strach, že bude město znova od Turka obleženo. Ve Francii se radovali a velebili tureckého velkovezíra.

Jediný zdar roku 1690. byl, že uchráněn Osěk a že ze Sedmihradska zahánán Toekoely se svými hordami.

Jako Turek, tak i Ludvík XIV. dobyl mnohých vítězství roku 1690.

*

*

*

Rok 1691.

Anglický král Vilém III. přál si z té duše, aby císař Leopold vešel s portou v mír, aby se pak mohli společně vši silou vrhnouti na krále francouzského; tento však popichoval stále Turka, aby dále válčil, a byl by rád odloudil císaři spojence krále polského, jemuž všemožně radil, aby pro svou říši učinil s Turkem mír. Soliman II. zemřel 22. června r. 1691., Achmet provolán od vojska sultánem. Opět válčeno.

Císař Leopold vynasnažil se, seč byl, aby si nahradil ztráty z roku 1690. Věrné korunní země osvědčily opět svou oddanost a poslušnost. Čechy vypravily 7500 mužů, Slezsko 5000, Morava 2500, Dolní Rakousy 1000, Horní Rakousy 1178, Tyrolsko také 1178, Štýrsko, Korutany a Krajina 5644, jižní Uhry 5000, Charvátsko 8000 — dohromady 37.000 mužů. Celá armáda císařská proti Turkovi vypravená měla 73.000 mužů; k těmto při-

bylo ještě vojsko říšské, zejména 6000 Braniborců, jimž zaplatil císař 150.000 tolarů.

V listě svém píše Leopold P. Markovi d' Aviano: „Mám v Uhrách 80.000 vojínů. Zůstane-li 20.000 v posádkách, může 60.000 vytáhnouti do boje. Nad to jest oddělení vojska v Sedmihradsku. Soudím, jako Vaše Velebnost, aby markrabě bádenský zůstal v Uhrách, Benátčan Veterani v Sedmihradsku.“

Od roku 1688. nebyl P. Marco d' Aviano účasten válečných výprav, ač si toho císař toužebně přál. P. Marco byl už chorým starcem. Než i ze své chudičké celly klášterní alespoň v duchu provázel vojsko císařské a žehnal mu od oltáře. Tak se stalo zejména o svátku Nanebevzetí blahosl. Panny Marie roku 1691., jakož bylo napřed písemně ujednáno. Před jedenáctou hodinou dopolední stála veškerá armáda císařská pohotově, o jedenácté hodině všichni poklekli, aby přijali požehnání vzdáleného mnicha. A věru nežehnal P. Marco nadarmo; dne 19. srpna dobyli naši nad Bělehradem u Slankamene tak slavného vítězství nad Turkem, že zvěstoval markrabě Ludvík Bádenský zvláštním poslem císaři: „Myslím, že nebylo v tomto století lítějšího boje nad boj u Slankamene.“ Turků padlo 12.000, zahynul i velkovezír Mustafa Koeprili. Celé ležení turecké s děly a všemi zásobami stalo se kořistí vojska císařského. Hlavní prapor turecký poslán papeži.

Ač bylo ono vítězství přeslavné, přece se nepodařilo našim vzítí opět Bělehrad; byla však zase naděje, že bude učiněn mír, jen že Francie stále překážela. P. Marco d' Aviano píše v té příčině císaři 6. září: „Zaslechl jsem něco, z čehož mě hrůza pojímá, povážím-li, že křesťané jednají jako ďáblové pekelní, ba ještě hůře. Oznamuji Vašemu Císařskému Veličenstvu, co už bezpochyby víte, že se povídá, že Turek s Vaším Císařským Veličenstvem nevejde v mír, leč dovolí-li Francie. Události do-
svědčují, že jest pravdiva ta pověšť.“

Císař Leopold odpovídaje praví: „Co se týče míru, byli Turci ze začátku ochotni; nyní však se páčí, a věru jest zřejmo, jak Vaše Velebnost pravila, že někteří křesťané, nezasluhující tohoto jména, křesťanstvu tuto velikou škodu působí. Povedu si v této důležité věci vždy velmi opatrně a postarám se, aby byl mír jistý, čestný a pokud možno také prospěšný.“

Téhož roku 1691. v lednu zemřel papež Alexandr VIII.; teprve v červenci zvolen papež nový, Innocenc XII. Tento nový nástupce sv. Petra schvaloval, že chce císař učiniti mír s Turkem, avšak přál si též, aby i s Ludvíkem francouzským byl mír zjednán, a napomínal proto všech západních katolických mocností.

* *

Rok 1692.

Na konci r. 1691. zvěstováno z Cařihradu, že nebude míru, že se chystá nová výprava válečná na rok 1692. Francouzské zlato neslo už ovoce. Císař Leopold svolal v lednu sněmy svých dědičných zemí a oznámil jim, kterak zlobou a lstí krále francouzského zmařena naděje míru, jenž mohl s Turkem býti učiněn. Národové byli opět ochotni pomoci svému milovanému císaři. Kéž by jen byly bývaly odstraněny všeliké nešvary a nepořádky ve správě! Připomněl to zejména r. 1691. P. Marco d' Aviano císaři, píše: „Popatří-li Vaše Císařské Veličenstvo pozorně na nehody minulých let, shledá, že pochodily vždycky z nepečlivosti, nepoctivosti, neupřímnosti.“ Tyto tři špatné vlastnosti vidí P. Marco na mnohých místech; osob nejmenuje. Avšak ještě i čtvrtého, daleko horšího nebezpečí varuje náš řeholník císaře — zrady; připomíná města Mons v Hennegavsku, Nizzu a Villafranku v Savojsku, kteráž zlatem francouzským zrádně byla ztracena, a prosí císaře, aby byli pevnostní velitelé důrazně napomenuti, aby bedlivě střežili náboje. „Za našich dnů,“ praví, „myslí si zloba lidská, že se může nedobytných míst jinak zmocniti nežli krví; postačí jí jiskra“ (kterou totiž zrádce vrhne do skladiště prachu). Tato slova nasvědčují, že P. Marco d' Aviano věřil pověsti, že i Bělehrad r. 1690. takovýmto způsobem zrádně ztracen. Nad to stále pobádal, aby bylo vojsko na květen přichystáno; tak psal na začátku roku 1692.: „Vytáhne-li vojsko v květnu do boje, předpovídám Vašemu Císařskému Veličenstvu mnoho zdaru. Avšak — podotýká — bojím se, že vojsko v tu dobu nebude připraveno, čímž nebude ovšem Vaše Císařské Veličenstvo vinno, nýbrž ti, kteří svých povinností neplní, a pak se omlouvají, když není pomoci. V. C. V. prokáže sobě samému, svému vznešenému domu a všemu křesťanstvu veliké dobrodiní, když řekne naprostě a

nezměnitelně: Tak chci. Tak způsobíte, že se stane, co se po mnohá léta nedálo, ač jsem stále radil. Dejž to Bůh!

Tato slova Markova jsou asi nejráznější ze všech, jež kdy císaři Leopoldovi napsal. Avšak ono kratinké „Tak chci“, jež francouzský král Ludvík XIV. lehounce vyslovoval, zdálo se mírné povaze Leopoldově strohým; než nebyl nikterak touto ráznou radou mnichovou uražen; když mu v lednu P. Marco oznámil, že hodlá mezi svátky velikonočními a svatodušními do Vídně zavítati, aby císaře ještě jednou spatřil, nežli umře, prosil ho císař, aby tedy šetřil svého zdraví, „by nám všem bylo dopřáno, viděti našeho milého P. Marka.“

Na začátku května přišel P. Marco d' Aviano do Vídně. Císař dlel právě se svou rodinou v Laxenburce; i psal P. Markovi do Vídně: „Čekám dychtivě Vaší Velebnosti; mámť s Vámi mnoho mluvití, dychtím po Vaší otcovské radě, po Vašem napomenutí.“

V Turcích ustanoven opět nový velkovezír. V červnu vzdal se císařskému vojsku Velký Varadín, jenž byl dlouho obléhán. Toť byl značný úspěch, avšak bohužel jenom jediný z celé výpravy r. 1692., ač bylo přesnadno mnoha vítězství dobyti, ježto císařské vojsko bylo Turků daleko silnější. Opět jednáno o mír, avšak opět nadarmo; dobře byl řekl P. Marco d' Aviano: „S Turkem nebude učiněn mír, dokud nebude zjednán mír s Francií.“

* * *

Rok 1693. a 1694.

Zpupnost turecká se zmáhala; říkaliť: „Císařští pokorně spínají ruce, prosíce za mír. Kdo hledá míru, vyznává, že jest přemožen.“ Rada sultánova ustanovila: „Kdo z naší strany bude mluvití o míru, dokud nebude Budín znova vzat, hoden jest smrti.“

Ve Vídni tedy opět chystali se do boje, avšak zejména tohoto roku 1693. jevily se mnohé nedostatky armády císařské. Naříká v té příčině císaři P. Marco d' Aviano ve svém listě z Benátek ze dne 16. března: „Se slzami v očích vyznávám Vašemu Císařskému Veličenstvu, že opět jako v léta minulá, zdlouhavost, váhání, nestatečnost kazí veškery rozkazy. Pravím

pravdu bez obalu; toť jediné mohu; nelze mi ani pověděti, jak veliký jest můj zármutek nad neštěstím Vašeho Císařského Veličenstva. Jenom vzdychati bolestně mohu.“

Císař Leopold odpovídaje P. Markovi, vyzývá ho, aby opět vojsko do boje provázal. P. Marco se omlouvá v listě ze dne 28. května r. 1693., že se nemůže za vojskem vydati, bude-li ho však císař pro sebe potřebovati, že ihned přijde. Srdečnými slovy chválí zbožný život císařův a jeho rodiny, a doufá, že jim Bůh dopřeje hned po smrti ráje věčného, ač nepodlehne-li Jeho Císařské Veličenstvo hříchům opustným a zlým jejich následkům. Na konec dokládá: „Rozhodne-li Vaše Císařské Veličenstvo a rázně-li provede svou naprostou vůli, bude všechno dosaženo, vše se výborně zdaří.“

Císař odpověděl 22. srpna: „Slova Vaší Velebnosti jsou mi útěchou; poznávámť sám svou bídu a váhavost, a věru mé opustné hříchy působí mně mnoho starostí, ježto těžko jich se zbaviti pro mnohé zmatky a mrzutosti. — Vaše Velebnost dí pravdu, že by ráznou vůlí všemu bylo spomoženo; avšak, milý Otče, každá vůle není tak lehká, zvláště, když jest takový zmatek a když jest dbáti tolika zvláštních vůlí a přání. Často ani nevím, co bych měl chtíti, a odtud pochodí má nerozhodnost, jež mne tak trápí.“

Markrabě Ludvík poslán na Rýn proti králi francouzskému, proti Turkovi vypraven vévoda Troy. Dne 23. července přibyl do Petrovaradína. Vojsko bylo připraveno, mohlo se hned dáti do boje. Pustili se na Bělehrad, aby ho opět vzali. Dostali se šťastně přes Sávu, dne 5. srpna stanuli před Bělehradem; dne 9. srpna dorazilo i pomocné vojsko braniborské. Jako před pěti lety, byly i tentokráte zraky celé Evropy obráceny na Bělehrad. Uplynul však celý měsíc, a pevnosti nedobyto, ježto nebylo dosti děl. Mezi tím blížilo se vojsko turecké. Vévoda Troy poručil 6. září, by se v noci útokem hnalo na Bělehrad. Útok byl marný, naši odraženi. Dne 8. září zvěstováno, že turecká armáda stojí u Smedereva; i odtáhlo vojsko naše od Bělehradu s nepořízenou. Osvědčilo se, do čeho si byl P. Marco d' Aviano už tolikráte stěžoval; liknavost, váhavost, nerozhodnost, ba i nevěrnost mnohých, na něž císař spoléhal, překážely zdaru císařských zbraní. Císař Leopold byl z té duše přesvědčen, že mu pokorný mnich dobře radí; kéž by jen byl měl ráznou, rozhodnou vůli, kéž by jen byl tak ochotně poslechl, jako poslechl v této věci!

Na konci roku 1692. radil totiž P. Marco d' Aviano císaři, aby dal vymalovati veliký obraz Panny Marie Pomocné a by jej ve slavném procesí dal nésti ze dvorního kostela do velechrámu sv. Štěpána; po mši svaté pak aby před tím obrazem složil slavný slib; některé předměty toho slibu udal sám P. Marco, zejména že bude znova postavena kaple sv. Leopolda na Hoře Lysé.

Císař Leopold poslechl. Slavnost konala se 15. srpna, v den Nanebevzetí Panny Marie, roku 1693.; byla to tedy zároveň 10. ročnice osvobození Vídně od Turků. Císař složil si slib ten sám, a to latinsky, a sám jej též přednesl. Slib ten zní takto:

„Všemohoucí, věčný Bože! Skrze Tebe panují králové, v rukou Tvých spočívá moc a právo všech království. Já Leopold, Tvůj pokorný sluha, leže zde v prachu před Tvou božskou velebností, vzdávám Ti svůj neskonalý dík, že jsi mocí a silou svého ramene zahnal voje Turkův a barbarův od hlavního města Rakouska a hranic jeho, že jsi mně opět nejmilostivěji propůjčiti ráčil slavné království uherské, jež kdysi od svého krále svatého Štěpána, mého předchůdce, Tvé podivuhodné Matce bylo obětováno, později však pod tyranstvím Turka úctě její téměř celé odcizeno — z toho, pravím, děkuji Tobě, Bohu nesmrtelnému, Dárci všeho vítězství, a toto mně znova darované království podruhé daruji, věnuji, zasvěcuji nejsvětější a podivuhodné Rodičce Boží, Královně nebes i země, veliké Paní Uher, doporučuji je úplně její ochraně, prose nejpokorněji, by na ně, nyní jí podruhé darované, své milosrdné oči obrátiti ráčila a rozmetala mocí své ctnosti zástupy pohanské, jež vzdorovitě a divoce na ně dorážejí a konečně aby obě války všeobecným, bezpečným, trvalým mírem skončily ku zvelebení Tvé cti.

Nad to slibuji ve jménu svém a svých nástupců Tvé božské velebnosti, že k rozšíření slávy Tvého jména, a ku cti Tvé Matky, naší Paní, znova zbuduji a obročím pro faráře podaruji farní chrámy království uherského, jež jsou rozpadly jednak zlobou barbarů, jinak zlobou času, aby všichni národové, jež Tvá milost panství mému svěřila, se naučili, Tobě, pravému Bohu, řádně se klaněti, a Tvou nejsvětější Matku, naši velikou Paní, důstojně ctíti.

Slibuji také, že na věčnou památku toho tak velikého dobrodiní znova vystavím kapli sv. Leopolda na Hoře Lysé, odkudž

poprvé Tvá zvláštní ochrana a pomoc proti nepříteli zjevně se ukázala; v kapli té zasvětim jeden oltář Panně přesvaté, jakožto Pomocnici křesťanů.

Nuže, přijmi, nejmilostivější Bože, sliby svého v pokoře se Tobě klanícího služebníka, a opatruj stálou ochranou svého milosrdenství mne, mou choť, mé dítky, můj dům, mé národy, má vojska, má království, mé země; řiď, spravuj a chraň nás. Amen.“

Tento slib, tato prosba jasně ukazují zbožnou mysl Leopoldovu a dosvědčují, jak ochotně poslechl rady P. Markovy. Přes to však opět velmi důtklivě napomínal ctihodný sluha Boží císaře listem ze dne 2. října, pravě: „Račiž Vaše Císařské Veličenstvo oči otevřítí a pozorovati, jak se Vám slouží, od koho se Vám slouží, jak špatně se Vám slouží. Pišet se o takových věcech, že, jsou-li pravdivy, byly by ztraceny všechny Vaše země. Nevěřím tomu, co se mluví; Bůh však rač nás chrániti. Sice bylo by zle, velmi zle. Proto prosím, Vaše Císařské Veličenstvo, račiž míti pozor, bedlivý pozor, aby bylo spomoženo.“

Válečná výprava do Turek roku 1693. byla skončena. Nebyla šťastna. Roku 1694. bylo jediným úspěchem zbraní císařských, že se vzdalo město Giulay, když byl sám císař po přání tureckého velitele svým podpisem zaručil, že turecká posádka bude moci bezpečně odejítí; věřiliť Turci pevně slovu císařovu; císařova věrnost byla pověstnou. Hlásalo tu pravdu i dvouverší schválně složené:

Et Deus hoc et Caesar habet: non fallit uterque:
Aeternum Domini verbum utriusque manet.
(Bohu i císaři společno: neklame žádný:
Věčným Pánův obou slovo zůstává.)

* * *

Rok 1695. a 1696.

Roku 1695. zemřel sultán Achmet a nastoupil vnuk jeho Mustafa, jenž nechtěl míru, ale znova do boje se dal. Císař Leopold byl by rád dobyl Temešváru a celého Banátu; avšak nezdařilo se přání jeho. V boji padl starý polní maršálek Veterani, jehož smrti císař převelice želel.

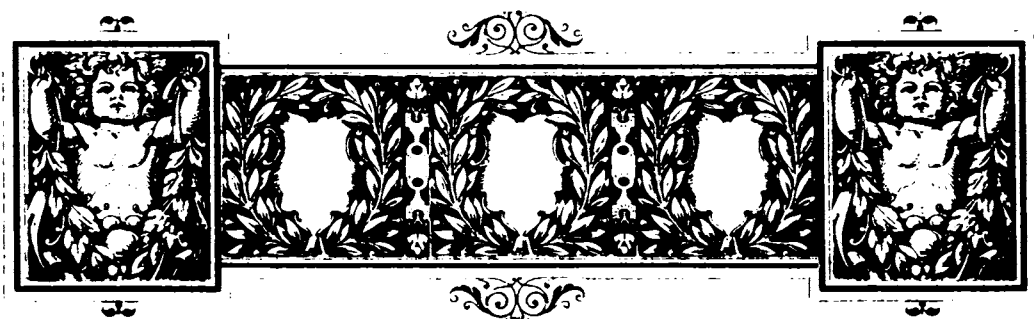
Roku 1696. svěřeno hlavní velení proti Turkovi saskému kurfirstovi Bedřichu Augustovi, jemuž přidáni osvědčení jenerálové Caprara a Heisler. Sedmihradsko svěřeno Francouzi Rabutinovi.

V této příčině psal císař P. Markovi d' Aviano:

„Ačkoli vím, že mnozí mne sráželi s tohoto mého úmyslu, věřte mi, V. V., že jsem napřed dobře uvažoval a pak pevně se rozhodl. Ač pochodí z národa francouzského, jest Rabutin muž šlechetný, zkušený, nezištný. Zajisté že vyplní svou úlohu.“ P. Marco císaři v tom úplně dával za pravdu, a pravil ve svém listě: „Aby byl v Sedmihradsku pokoj, musejí býti zachováni zemští stavové. K tomu schopen muž, ježž zdobí nezištnost, blahovůle, věrnost. Ježto pak hrabě Rabutin tyto vlastnosti má, srovnává se volba jeho s vůlí Boží.“ Také chválil císaře a radoval se z toho, že se rozhodl, aby byl Temešvár vzat. Než bohužel zmařeno obléhání Temešváru. Když dílo začato, přitáhl sám sultán Mustafa, vojska se srazila, a našim bylo odejítí. Dne 16. září byl kurfirst Bedřich August opět ve Vídni. „Jen o měsíc dříve kdyby bylo vojsko přitrhlo k Temešváru,“ píše P. Marco císaři, „bylo by město v moci V. C. V. a byly by následovaly mnohé jiné úspěchy.“

Někteří mysli, že by bylo císařskému vojsku nad míru ulehčeno, kdyby několik námořních lidí sevřelo Cařihrad. Bylo v té věci jednáno, avšak nebylo peněz. Také z Říma nedocházely podpory jako dříve; byly skrovný, nepatrný. P. Marco d' Aviano staral se, seč byl; papež Innocenc XII. slíbil mu, že více dá, jen až bude mír s Francií zjednán.

VI.

Vítězství u Zenty. Mír karlovický.

Francouzskému králi Ludvíku XIV. podařilo se i r. 1697. lstí a zlatem přiměti sultána Mustafu, aby opět s císařem bojoval. Sultán vydal se sám jako vrchní velitel do boje. Císařské voje vedl opět kurfirst saský Bedřich August, ač se roku 1695. a 1696. nevyznamenal; avšak že sám přivedl značnou pomoc, a že mu námořské moci přály, nemohl se ho císař zbyti; roku 1696. byli mu přiděleni dva znamenití jenerálové, Caprara a Heisler; Heisler padl tenkrát u Temešvaru, a Caprarovi, starému bývalému vrchnímu veliteli, bylo těžko poslouchati mladého Bedřicha Augusta. Koho tedy zvoliti místo Caprary? Císař dlouho přemýšlel; dne 5. února prosil P. Marka d' Aviano za radu, alespoň za modlitbu, aby byl od Boha osvěcen a dobře volil; dne 25. února svou prosbu opakoval.

P. Marco odpověděl císaři dne 13. března: „Po velikonocích vydám se k Vašemu Císařskému Veličenstvu a oznámím pak osobně důležité věci. Zdá se mi, že sama božská Prozřetelnost zřídila tuto mou cestu, kteréž se ďábel tak vzpíral. Především kéž věnuje Vaše Císařské Veličenstvo všecku péči království uherskému; neboť ten, jenž touží po svrchovaném panství nade

vším křesťanstvem (Ludvík XIV.), očekává, že budou císařské zbraně na této výpravě proti Turkovi strašně poraženy.“

Modlitba, rada, přítomnost P. Markova ve Vídni byla císaři veleprospěšna; jmenován pobočníkem kurfirstovým slavný princ Evžen Savojský; když pak v červnu Bedřich August zvolen na místo zemřelého Jana Soběského králem polským a opustil armádu císařskou, stal se Evžen Savojský sám vrchním velitelem; bylo mu tehdy 32 let.

V srpnu ležel s 80.000 vojska sultán Mustafa u Bělehradu. Pomocí loďstva dunajského zmocnil se ústí Tisy a hrozil Petrovaradinu. Nemalý z toho povstal strach ve Vídni; bylyť voje císařské daleko vzdáleny v Charvátsku a v Sedmihradsku; princ Evžen chtěl všecko vojsko napřed shromáždit, než se pustí do boje se sultánem.

Měsíc srpen už se pomalu končil, ze Sedmihradska však hrabě Rabutin se svým lidem válečným dosud nepřišel. Dne 31. srpna psal z tábora nedaleko Zenty princ Evžen císaři: „Dopřeje-li mně nepřítel jenom ještě několika dní, až bych spojil celou císařskou armádu, doufám s pomocí Boží, že se mu zle povede.“

Tato důvěryplná slova Evženova potěšila poněkud skličené Vídeňany; báliť se velice. Bázeň byla tím větší, ježto v uherském městě Košici obraz Rodičky Boží zázračným způsobem slzel. Císař dal po radě P. Markově obraz ten do Vídně přinést, v procesích uctívati a konečně ve velechrámu sv. Štěpána na oltář postaviti. Císař sám i veškerá rodina jeho účastnila se veřejných těch pobožností; všichni prosili Boha, aby se ráčil nad říší smilovati.

Dne 2. září přibýlo vojsko Rabutinovo do ležení Evženova. Ihned vydala se veškera armáda ku Petrovaradinu; táhli čtyři dni. Dne 8. září však zvěděl princ Evžen, že sultán překročiv Dunaj ubírá se po pravém břehu Tisy na sever. I bylo našemu vojsku taktéž na sever se vrátiti. Pod večer pak 11. září strhla se přepamátaná bitva u Zenty, kdež Turek úplně poražen. Veškera pěchota turecká vykrvácela na bojišti aneb utonula v Tise; jízda byla už odešla; sultán Mustafa utekl, velkovezír zahynul.

Benátský vyslanec Ruzzini, jenž tenkrát ve Vídni meškal a jenž nám vykládá o onom zázračném obraze Bohorodičky, jakož i o těch pobožnostech, napsal po vítězství u Zenty: „Když v témž velechrámu svatého Štěpána se sloupův a se stropů vlály prapory turecké u Zenty ukořistěné, plesal každý v srdci svém a děkoval nevyzpytatelné Prozřetelnosti Boží. Musít sebe obezřelejší opatrnost lidská vyznati, že se tentokráte ruka Páně zjevněji a mocněji ukázala než kdy jindy. Proměnilť Bůh hrozný strach v největší vítězoslávu. Nyní doděláme se konečně míru.“

Císař Leopold oznamuje vítězství Zentské svým spojencům, králi anglickému i králi španělskému, praví: „Nejenom nám dobyto jest onoho vítězství, ale všemu křesťanstvu, zejména našim spojencům. I doufám, že Vaše Láska přijme tuto zprávu s touž radostí, s jakouž já přijímám radostné zprávy od Vás.“

Vítězství to skutečně po všem západě křesťanském radostně oslavováno, jenom ne ve Francii. Moc turecká byla zlomena, blížila se doba míru. S Francií učiněn mír v Rysvyku dne 1. listopadu roku 1697. Císař zřekl se Štrasburku a dostal náhradou město Frýburk v Breisgavě. Jednání o mír s Turkem trvalo ovšem déle. Teprve v říjnu roku 1698. sešli se konečně v Karlovicích splnomocněnci mocí ve válce turecké účastněných: naše hrabata Oettingen a Šlik, Angličan lord Paget, Holanďan Tolyer, Polák hrabě Malachowski, Rus Bogdanovič, Benátčan rytíř Ruzzini a Turek Reis Effendi (kancléř) Rami se svým tlumočníkem Řekem Maurocordatem.

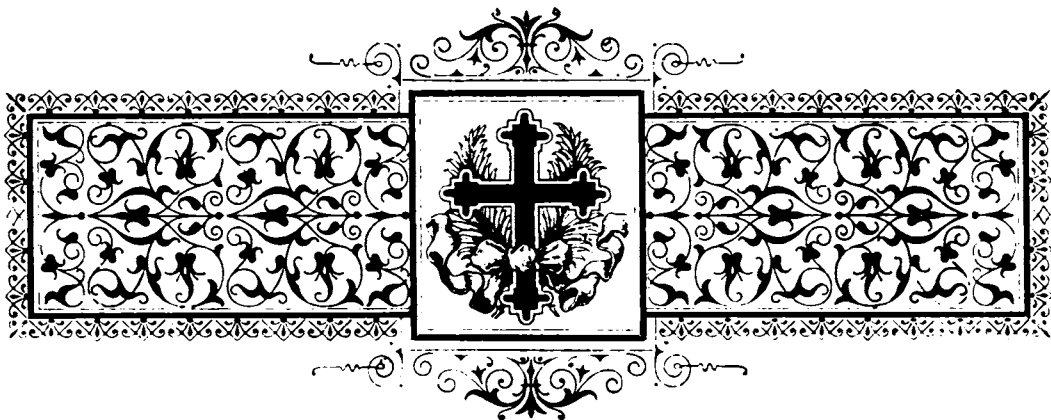
Město Karlovice bylo tenkrát zbořeníštěm; i bylo oněm vyslancům bydleti ve stanech u města a snášeti všelikou nepohodu, déšť, sníh, mráz; jednaliť přes tři měsíce. Dne 26. ledna roku 1699. byl mír hotov, slavně podepsán a hned rychlými posly všude oznámen. Císař Leopold podržel Uhry a Sedmihradsko, jenom část Banátu (od řeky Maruše jižně) ponechána Turkovi; ruský car Petr obdržel Azov, polský August II. Kamieniec, republika benátská poloostrov Moreu a Dalmacii.

A tak zvítězil císař Leopold s pomocí Boží a se svými věrnými spojenci nad všelikou zlobou; mohl říci s Josefem

Egyptským: „Vy jste myslili o mně zlé; ale Bůh obrátil to v dobré.“ I. Mojž. 50, 20.

Kdo se radoval více než P. Marco d' Aviano? Úloha jeho, přispěti ze všech sil k zachránění Rakouska, byla šťastně dokonána. Vrátil se opět do Italie, kdež v Benátkách po přání dožete Valeria kázal při osmidenní pobožnosti Marianské. Podobně byl i roku 1694. kázal v Benátkách, roku 1695. a 1696. měl v několika osadách postní kázání, roku 1697. hlásal slovo Boží v Padově. Naposled kázal v Tieně a Cenedě. Konec blahodárného, požehnaného, svatého života jeho už se blížil.

VII.

Smrt a pohřeb P. Marka d' Aviano.

Nadešel rok 1699. P. Marco d' Aviano byl sklíčen velikými bolestmi hlavy, častěji si naříkal: „Dnes nemohu kázati,“ a cítil, že se blíží konec života. Papežským listem vyzván, aby se vydal do Vídně a požehnal tam sňatku prvorozeného syna císařova Josefa s princeznou Vilmou Amalií Hannoveránskou; přálť si toho císař Leopold. Provázen jsa P. Vavřincem z Udiny vydal se náš sluha Páně na cestu; pravil tenkrát: „Papež mne posílá, i jdu. Musíme poslouchati po příkladě Bohočlověka, jenž byl poslušen až k smrti.“

Všude, kudy se P. Marco ubíral, sbíhal se lid. Na cestě zvěděl, že císař Leopold dovolil kacířům ve Vídni v jednom kostele služby Boží konati. Jako kdysi prorok Nathan ve jménu Páně krále Davida káral pro hříšný skutek, tak i P. Marco domlouval císaři, jakmile se s ním ve Vídni sešel.

Ve Vídni zhoršila se nemoc P. Markova, avšak lékaři císařovi pomohli mu tak, že mohl opět pracovati na vinici Páně. Na sv. Antonína kázal v kostele kapucínském a ve velechrámu

sv. Štěpána. Kázal úchvatně, dojemně, jako prorok Boží, jenž se loučí se světem.

O slavnosti Porciunkule (2. srpna) byl by císař rád ještě jednou ho slyšel kázati, avšak zachvácen jest toho dne ne-unavný řeholník náš takovou kolikou, že jen stěží dosloužil mši svatou, a ihned musil býti zanesen na lože. Hrozné svíraly ho bolesti; ležel však tiše, pokojně, trpělivě; viděl, že mu nastává poslední hodinka, že bude konec života pozemského. Věru přepožehnaný, zásluh přeplný byl ten život jeho. Tisícové děkovali mu ze spásy časné i věčné. Viděli jsme, kterak slovem, příkladem, skutkem působil ve mnohých krajinách evropských, v městech přeslavných; viděli jsme, kterak papežové, biskupové, císař, králové, vážili si jeho přítomnosti, jeho rady; viděli jsme jeho hrdinné skutky v armádě, pozorovali jsme, jakou důvěrou lnul k němu všecek lid. On však sám pokládal sebe za služebníka nehodného, za hříšníka bíd-ného. V této své pokoře vykonal nyní jenerální zpověď, slze prosil svých spolubratří, aby mu odpustili, přijal uctivě Tělo Páně i poslední pomazání.

Ráno dne 13. srpna ptal se několikráte po císaři i císařovně, kteří ho často v chudičké celle navštěvovali; i přišli opět. Klekli u lože; požehnal jim. Chvilku rozmlouvali; když pak hlas P. Markův ochaboval, odešli, aby ho nenamáhali. Sotva že venku vstoupili do povozu, přichvátal jeden kapucín a oznamoval, že P. Marco už umírá. Ihned vrátil se císař s císařovnou, klekli u umírajícího a modlili se s ostatními, až konečné o jedenácté hodině dopolední P. Marco blaženě svůj svatý život dokonal. Skonal v 68. roce věku svého, v padesátém roce života řeholního. Císařští manželé políbili ruce zemřelého, a odešli; ve svém zármutku těšili se nadějí, že bude za ně P. Marco nyní u trůnu Božího orodovati; psali pak o smrti svého miláčka do Benátek dlouholetému průvodci P. Markovu, P. Kosmovi z Castelfranka; císař přiložil též nápis, jaký dá na hrob zvěčnělého.

P. Kosmas odepsal císaři 4. září, pravě, že všechny zprávy o ctnostech a zázracích ctihodného sluhy Božího budou uloženy v řádovém archivu v Benátkách, až by ho církev chtěla přijati do počtu blahoslavenců nebo světců; představenstvo řádu

prý se o to přičiní. I prosil císaře, aby bylo tělo nebožtíkovo zvláště pochováno. Podotkl také, že pevně věří, že P. Marco d' Aviano nikdy, ani za světského života svého, nedopustil se těžkého hříchu, ježto prý ho znal 24 let a častokráte životní zpověď jeho slyšel.

Císařovna a dvorní dámy posypaly mrtvolu P. Markovu růžovým listím. Lidé chvátali ze všech stran, aby popatřili na tělo zvěčnělého sluhy Páně, jež přeneseno do domácí kaple a odtud v rakvi po přání císařově do císařské kaple v kostele kapucínském. Nával lidstva byl tak veliký, že poručil císař, aby u rakve stála císařská stráž, aby snad z přílišné úcty k zesnulému nebylo roucho jeho potrháno; uctivě líbány ruce i nohy P. Markovy ode všech; papežský nuntius sloužil ve zmíněné kapli mši svatou za něho. Pohřeb byl 17. srpna. Přišel celý císařský dvůr. Biskup hrabě Harrach sloužil slavné Requiem a po něm biskup nitránský votivní mši svatou o Panně Marii. Na mrtvole nebylo ani známečky hniloby. Celá císařská rodina políbila ještě jednou ruce P. Markovy. Po té slavný sluha Páně pochován v dvojnásobné rakvi ve výklenku ve zdi, za oltářem Sedmibolestné Panny Marie, na straně epištolní. Výklenek zazděn kamennou deskou, na níž jest nápis, jež složil sám císař Leopold, a to po způsobě tehdy obvyklém, že totiž součet velikých písmen dá rok 1699.; a že desku onu darovali císař, císařovna, i oba synové Josef a Karel, opakuje se na tom nápisě letopočet 1699. čtyřikráte. Jest pak nápis tento :

E p i t a p h i u m

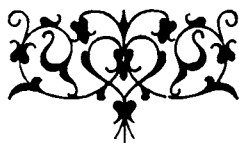
quod Patri Marco de Aviano Augustissimus Imperator Leopoldus
ipse fecit.

patrI MarCo ab aViano CapVCIno ConClonatorI
eVangeLICIs VItVtIbVs eXornato VIennae aVstrIae In osCVILo
DoMInI sVI sVaVIter eXplrantI LeopoLDVs aVgVstVs,
aVgVsta sVa, fILIIqVe MoestI posVere.

patrI MarCo De aVlano Vero lesV serVo reqVles
et LVX perpetVa. ¹⁾)

Tato slova hlásají podnes lásku, úctu, vděčnost císaře Leopolda a celého císařského domu k chudému, pokornému knězi kapucínovi, jenž si o milou vlast naši tolik zásluh byl získal.

¹⁾ Patri Marco ab Aviano Capucino concionatori evangelicis virtutibus exornato Viennae Austriae in osculo Domini suaviter expiranti Leopoldus Augustus, Augusta sua, filiique moesti posuere.

Patri Marco de Aviano vero Jesu servo requies et lux perpetua.

Náhrobek, ježž P. Markovi z Aviana nejjasnějši císař Leopold sám postavil.

P. Markovi z Aviana, kapucínovi, kazateli evandělickými ctnostmi proslulému, ve Vídni rakouské v objetí Páně blaženě zesnulému, Leopold císař, císařovna jeho, a synové žalem sklíčení sbudovali.

P. Markovi z Aviana, pravému služebníku Ježíšovu, odpočinutí a světlo věčné.

VIII.

Hrdinské ctnosti P. Marka d' Aviano.

Jak jsme hned na začátku tohoto pojednání zmínili, má býti P. Marco d' Aviano nyní prohlášen za blahoslaveného; pronesenť to přání na sjezdě katolickém ve Vídni r. 1889.; dvorní advokát Dr. Porzer měl v té příčině slavnou řeč; předběžné řízení svěřeno už církevnímu soudu, jenž ve Vídni sestaven. Nebude věru těžko dokázati, že P. Marco d' Aviano vyplnil všechny podmínky, jaké se žádají na blahoslavenci. Vizme jen jeho hrdinskou víru. Věřilť pevně všem zjeveným pravdám našeho svatého náboženství, věřil jako nevinné dítě. A tato víra jeho nebyla mrtva, nýbrž živá, v lásce činna, všechno myšlení, mluvení, jednání pronikající. Na něm věru naplnilo se slovo svatého Pavla: „Spravedlivý živ jest z víry.“ (Řím. 1, 17.) Jeho největší rozkoší pozemskou bylo, ponořovati se v tajemství sv. víry a hlásati je s kazatelen lidu shromážděnému. Proto také vši silou vzepřel se odvěkému nepříteli víry křesťanské, vzepřel se Turkovi a přičiňoval se, seč byl, aby moc turecká byla zlomena. Pevnou vírou v Ježíše Krista, vtěleného Syna Božího, působil mnoho zázraků, za víru tu byl ochoten i život svůj jako mučeník položit.

K hrdinské víře družila se i hrdinská naděje, a jako zlatá nitka vinula se celým jeho životem. Nebeská mysl P. Markova pohrdala vši slávou světskou, ani na chvílku nebyl omámen ctí a oslavou, již se mu ze všech stran dostávalo. Ve své chudíčké,

přeskromné celle býval nejspokojenější, a jenom touha, aby i jiným do království nebeského dopomohl, přiměla ho, že opouštěl zátiší klášterní. Byl trpěliv jako Job, jako David, byl pln důvěry, jako Abraham.

Hrdinská víra i naděje P. Marka byla provázena i královnou všech ctností, láskou. Dobře napsal sv. Pavel v I. epístole ke Korintským: „Kdybych jazyky lidskými mluvil i andělskými, a neměl bych lásky, byl bych jako měď zvučící, anebo zvonec znějící. Kdybych měl proroctví, a znal všecka tajemství, i měl všeliké umění; a kdybych měl všecku víru, tak že bych hory přenášel, lásky pak kdybych neměl, nic nejsem. A kdybych rozdál na pokrmy chudých veškeren statek svůj, a vydal tělo své ku spálení, lásky pak kdybych neměl, nic mi to neprospívá.“ (I. Kor. 13, 1—3.) Tak soudil i P. Marco d' Aviano. Srdce jeho podobalo se ohnivé peci, z níž jiskry a plameny všemi otvory vyraží. Oči, tvář, slova, všecko chování svědčily o vroucnosti lásky k Bohu, jež srdce jeho naplňovala. Odtud pochodil zdar jeho kázání, jeho veškeré činnosti.

Z lásky k Bohu plynula i upřímná láska k bližnímu. Všecek život P. Markův podobá se oběti přinesené na oltáři lásky k bližnímu. Katolíky, kacíře, židy — všecky chtěl přivést Pánu Ježíši. Chudým pomáhati, nešťastné těšiti, nemocné zázračně uzdravovati, neumělé učiti, hříšníky s Bohem smiřovati, bloudící na pravou cestu uváděti — toť práce a snaha našeho sluhy Páně; o něm platí podobně slovo, jež řekl svatý Petr o Kristu Pánu: „Pertransiit benefaciendo — chodil dobře čině.“ (Skut. ap. 10, 38.)

P. Marka d' Aviano zdobila též přepokorná poslušnost. On nikdy nereptal, nikdy si nestěžoval, nikdy nenaříkal, třeba sobě těžší rozkazy od představených mu byly dány. Když cestoval, poslouchal dětinně svého průvodce. A co máme říci o jeho chudobě, této nebeské nevěstě, s níž sv. František Serafínský sebe i celý svůj řád tak nerozlučitelně byl zasnoubil? Vydá-li se za našich časů nějaký slavný muž na cesty, ať, co si tu přinese všelikých darův! Avšak P. Marco d' Aviano z lásky k chudobě nepřijal ani jediného daru, ač mu nabízel císař, knížata a jiné vznešené osoby darů hojnost. Z každé cesty své vrátil se tak chud, jak byl vyšel. Breviář, kříž, chudičský habit — toť vše, co P. Marco na svých cestách nosil. K dokonalé poslušnosti, k dobrovolné

chudobě družila se i třetí ctnost — ustavičná čistota, andělská nevinnost, kterouž udržoval přísným pokáním a sebezapíráním. Proniknut slovem sv. Pavla: „Kteří jsou Kristovi, tiť ukřižovali tělo své s hříchy a s žádostmi“ (Gal. 5, 24), mohl s týmž svatým apoštolem říci: „Tresci tělo své a v službu je podrobuji, abych snad, an jiným kážu, sám nebyl zavržen.“ (1. Kor. 9, 27.) P. Marco nikdy masa nejedl a přísně zachovával posty, jež sv. František své duchovní rodině předepsal. Ovoce, zelenina, chléb, někdy vejce — toť byla jeho strava. Spával obyčejně jen tři hodiny před půlnocí. Svě apoštolské cesty konával pěšky; zřídka kdy jel. Byl též nad míru trpěliv a mírný, snášel klidně všeliká protivenství a příkoří; chvále, cti všemožně vyhybal. Aby nezvěděl jednou svět, jakou důvěru k němu měly převzácné osoby, spaloval z počátku listy od nich obdržené; teprve když mu představení poručili, aby listy schovával, ušetřil jich. Zaslechl-li někdy svou chválu, říkával s Jobem: „Solun mihi superest sepulchrum — toliko mi hrob pozůstává!“ P. Bedřich Wolf, kněz Tovaryšstva Ježíšova, vyznal o P. Markovi: „Největší div, jež jsem na něm zpozoroval, jest, že jsem ho viděl vždy přepokorným, ač tak velice byl ctěn; neboť ona úcta byla by svedla i sebe skromnějšího člověka.“

Roku 1703. 29. dubna kázal císař Leopold hrob P. Markův otevřít; byl přítomen všecek dvůr císařský, kardinál Kolonič, biskup hrabě Harrach a mnozí jiní. Mrtvola nikterak nezapáchala; císařovna dotkla se jí šátkem a čtvrt hodiny vroucně se modlila. Bylo vypravováno, že i několik zázraků se událo po smrti P. Markově jeho přímluvou u Boha. Císař Leopold poručil, aby se ti zázrakové soudně zjistili, aby mohl přemilý přítel jeho býti prohlášen za blahoslaveného. Avšak dne 15. května r. 1705. zemřel i zbožný císař Leopold. Nyní tedy císařovna psala do Benátek P. Kosmovi z Castelfranka v příčině onoho blahořečení. Než nestalo se tak ještě. I doufáme pevně, že alespoň nám bude dopřáno dožít se té chvíle, kdy dojde z Říma radostná zpráva: „Máme nového blahoslavence — P. Marka d' Aviano!“

OBSAH.

	Strana
Úvod	5
I. Mládí, studia, missionářská činnost Markova	7
II. Turci u Vídně roku 1683.	15
III. Boje s Turkem v Uhrách.	
Rok 1683.	29
Rok 1684.	31
Rok 1685.	33
Rok 1686. (Dobytí Budína)	35
Rok 1687.	38
Rok 1688.	41
IV. Listy P. Markovy a císaře Leopolda I. z roku 1688. a 1689.	45
V. Marné jednání o mír. Další boje.	
Rok 1689.	50
Rok 1690.	52
Rok 1691.	53
Rok 1692.	55
Rok 1693. a 1694.	56
Rok 1695. a 1696.	59
VI. Vítězství u Zenty. Mír karlovecký	61
VII. Smrt a pohřeb P. Marka d' Aviano	65
VIII. Hrdinské ctnosti P. Marka d' Aviano	69

